COLEGIO ARUBANO
havo vwo

Regeling schoolexamen

HAVO 2026-2027

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 3
INLEIDING 4
TIPS EN BELANGRIJKE REGELINGEN 5
NADERE UITWERKING EXAMENREGLEMENT AVO VOOR VWO/HAVO COLEGIO ARUBANO 2026 - 2027 9
EXAMENCOMMISSIE H.A.V.O. 2026-2027 24
KLEINE COMMISSIE 2026-2027 26
JAARKALENDER HAVO-5 2026-2027 27
ROOSTERS SE1, SE2 en SE3-PERIODE 28
SE HERKANSINGEN HAVO 2026 - 2027 36
OVERZICHT deel-SE's HAVO 37
LEERSTOFOMSCHRIJVING EN BEPALING EINDCIJFER SCHOOLEXAMEN PER VAK 39
DE TALEN 40
DE EXACTE VAKKEN 56
De KUNSTVAKKEN EN L.O. 74
DE MAATSCHAPPIJVAKKEN 80
EX. 1 LIJST HAVO 2026-2027 92

VOORWOORD

Oranjestad, september 2026

Beste kandidaat,

Jullie zitten nu in het examenjaar, voor de meesten van jullie één van de meest bijzondere en spannende schooljaren van jullie schoolloopbaan op Colegio Arubano.

In deze *Regeling schoolexamen HAVO*, het *SE-reglement* of *SE-boekje*, vind je alle informatie over de schoolexamens. Per vak staat beschreven uit welke onderdelen het schoolexamen bestaat en welke regels daarbij gelden. Natuurlijk zullen jullie docenten deze informatie ook verder toelichten.

Wij raden jullie aan om dit SE-boekje ook samen met je ouder(s) of verzorger(s) door te nemen, zodat zij weten wat er dit schooljaar van jullie wordt verwacht. Er wordt veel van jullie gevraagd, maar jullie staan er niet alleen voor. Jullie docenten, mentor en de schoolleiding staan klaar om jullie te begeleiden en te ondersteunen. Aarzel dus niet om vragen te stellen als iets niet duidelijk is.

Voor veel van jullie is dit ook het jaar waarin je plannen maakt voor de toekomst. Sommigen vertrekken straks naar Europa, Noord- of Zuid-Amerika om te studeren, anderen kiezen voor een opleiding op Aruba, Curaçao of elders in de regio. Misschien kies je eerst voor een tussenjaar. Welke weg je ook kiest, het HAVO diploma van Colegio Arubano vormt een waardevolle basis. Het diploma wordt erkend binnen het Koninkrijk der Nederlanden en biedt toegang tot vervolgopleidingen in Aruba en daarbuiten.

Namens alle docenten, het onderwijsondersteunend personeel en de schoolleiding wensen wij jullie veel succes met de voorbereiding op en het afleggen van jullie schoolexamens. Niet iedere toets of examen zal misschien verlopen zoals je had gehoopt, maar laat je daardoor niet ontmoedigen. Neem op tijd rust, zorg voor voldoende ontspanning en onthoud dat iedere stap die je zet je dichter bij je diploma brengt.

Wij wensen jullie een leerzaam, succesvol en mooi examenjaar toe en hopen jullie in juli vol trots op het podium te zien met het felbegeerde diploma in handen.

Namens de hele school,

Mw. Endrah Richardson-Gumbs
Waarnemend voorzitter van de examencommissie

Mw. Arelis Dania
Secretaris van de examencommissie

INLEIDING

Het Schoolexamen (SE) en het gehele Centraal Schriftelijk Examen (CSE) vinden plaats in je laatste schooljaar, het examenjaar. In het voorexamenjaar worden voor sommige vakken enkele onderdelen van het schoolexamen afgenomen.

Het SE-boek 2026 - 2027 bevat de regels waaraan je je als kandidaat moet houden. Lees het aandachtig door. Het niet nakomen van de regels kan vervelende gevolgen hebben. Je mentor zal dit tijdens het msl uur verder toelichten.

Het examen 2026 - 2027 bestaat uit twee delen, namelijk:
- De schoolexamens (SE's) en
- De centrale examens (CSE).

De leerstofomschrijving (vanaf bladzijde 39) van de verschillende vakken bevat een omschrijving van de exameneisen per vak. Het is een overzicht van:
- welke onderdelen van het examenprogramma in het SE worden getoetst;
- welke leerstof in welk onderdeel wordt getoetst;
- de vorm waarin de leerstof wordt getoetst;
- wanneer de schoolexamens worden afgenomen en wanneer de opdrachten moeten worden ingeleverd;
- wat de duur is van de schoolexamens;
- wat de weging is van de verschillende onderdelen;
- welke SE's herkanst mogen worden

De vakken informatica (INF), filosofie (FIL) en geschiedenis (GS) kennen dit schooljaar geen centraal examen maar alleen schoolexamens. Het cijfer voor het schoolexamen is dan ook je eindexamencijfer. Bij alle andere vakken moet je eerst het schoolexamen afsluiten om aan het Centraal Schriftelijk Examen te mogen deelnemen. Het eindexamencijfer is dan het rekenkundig gemiddelde van het eindcijfer SE en het eindcijfer CSE.

De schoolexamenroosters zijn ook opgenomen in dit SE-reglement, doch onder voorbehoud. Neem deze goed door en maak je studieplanning aan de hand hiervan. Bij de vakken waar nog geen rooster is vermeld, zul je dit één week vóór iedere SE-periode ontvangen.

TIPS EN BELANGRIJKE REGELINGEN

Wij wijzen de examenkandidaten erop dat het de verantwoordelijkheid van de examenkandidaat is om deze bepalingen heel goed na te lezen bij het onderdeel “Nadere uitwerking....”, want eventuele uitsluiting van het schoolexamen of ongeldigverklaring van het schoolexamen kan tevens ontzegging van verdere deelname aan het centraal examen inhouden. Daarnaast moeten alle kandidaten hun mailbox en de informatieborden op school dagelijks raadplegen om op de hoogte te blijven van de laatste informatie en ontwikkelingen met betrekking tot het examen.

TIPS

Als je je aan de volgende punten houdt, komt het allemaal goed dit schooljaar:

- Ga naar alle lessen, iedere dag, het hele schooljaar en blijf niet thuis omdat je denkt dat je je tijd beter kunt besteden aan een ander vak: onze ervaring leert dat de meesten die dat zeggen het niet halen.
- Zorg dat je een planning maakt voor al het werk van alle vakken. Je mentor zal je hierbij ondersteunen.
- Zorg dat je zo goed mogelijk scoort voor je profielwerkstuk (PWS). Het combinatiecijfer (gemiddelde van je PWS en het eindcijfer van I&S in de voorexamenklas) telt net zo zwaar mee als elk ander examenvak.
- Volg de examentraining vlak voor het Centraal Schriftelijk Eindexamen serieus. Volg deze alsof je het echte examen moet maken.
- Leerlingen die in het examenjaar zij-instromen vanuit een andere school of andere jaarlaag moeten rekening houden met toetsen die reguliere examenleerlingen al in het voorexamenjaar hebben afgerond. Deze toetsen noemen wij deel-SE’s. Informatie hierover is ook in dit SE-reglement opgenomen.
- Vóór aanvang en tijdens een SE moet je je kunnen identificeren met jouw Colegio-kaart. Zorg dus dat je jouw Colegio-kaart bij je hebt.

BELANGRIJKE REGELINGEN

- Het schoolexamen is een onderdeel van het eindexamen en bepaalt, met uitzondering van de vakken waarvoor je geen centraal examen in maakt, voor de helft het eindcijfer.
- Het eindcijfer voor het profielwerkstuk (PWS) wordt samen met het eindcijfer voor het vak Individu en samenleving (I&S) opgeteld en het gemiddelde hiervan levert een eindcijfer (combinatiecijfer) op. De eindcijfers voor het PWS en het vak I&S mogen niet lager zijn dan een vier (4). Een cijfer lager dan 4 houdt in dat je bent gezakt. Daarnaast moet je voldoen aan andere slagingscriteria.
- Te laat komen bij een (school)examen kan vervelende consequenties met zich meebrengen voor de examenkandidaat. Wij vragen daarom speciale aandacht voor de artikelen 7, 13, 14 en 15 uit ‘*Nadere uitwerking Examenreglement AVO voor Vwo/Havo Colegio Arubano*’ (zie verderop in dit SE-reglement). Hierin staan onder meer regelingen met betrekking tot laat komen door nalatigheid. Dit kan namelijk het cijfer ‘1’ opleveren.

- Als een kandidaat 30 minuten na het begin van het SE nog afwezig is, kan hij/zij uitgesloten worden van het schoolexamen. De kandidaat wordt bij diens afwezigheid bij een schoolexamen niet uitgesloten als hij conform de bepalingen in het reglement aangetoond heeft dat hij ‘legaal’ afwezig is geweest of zonder opzet het SE verzuimd heeft. Niet aanwezig zijn bij een SE kan, als er sprake is van nalatigheid, het cijfer ‘1’ opleveren of uitsluiting van het centraal schriftelijk examen (CSE) als gevolg hebben.
- Te laat komen bij een Kijk- en luistervaardigheidsschoolexamen (KLV) betekent dat een kandidaat alleen de resterende tijd zal krijgen.
- Bij ziekte neem je voorafgaand aan het schoolexamen contact op met de afdelingsconrector belast met de eindexamenklassen door de school te bellen. Volg daarna de Medwork meldingsprocedure. Let op! Dit kan gedurende het schooljaar veranderen.
- Een leerling moet te allen tijde diens Colegio-kaart bij zich hebben. Tijdens een (school)examen moet deze zichtbaar op tafel worden gelegd. Indien een leerling diens Colegio-kaart niet kan tonen, moet tegen betaling bij de schooladministratie een uitdraai worden opgevraagd. Eventueel gemiste toetstijd als gevolg hiervan komt voor eigen risico.
- Bij elke schoolactiviteit moet jij je met jouw Colegio-kaart kunnen identificeren. SE’s, CSE’s, inzages, herkansingen, etcetera vallen ook onder de noemer schoolactiviteit.
- In dit SE-reglement zijn tevens opgenomen de samenstelling van de diverse commissies, roosterschema’s voor het hele schooljaar en de leerstofverdeling per vak. In het onderdeel leerstofverdeling wordt per vak ook aandacht besteed aan eindcijferbepalingen, inleverdata van literatuurlijsten, artikelen, etc. Neem de uiterste inleverdata voor deze literatuurlijsten, artikelen etc. over in je jaaragenda, zodat je ze niet vergeet. Het zich niet houden aan deze afspraken kan verregaande gevolgen hebben, variërende van een nieuwe vervangende literatuurlijst tot het cijfer ‘1’.
- In de leerstofomschrijving staan per vak de hulpmiddelen. Tenzij anders vermeld, zijn de toegestane hulpmiddelen per vak:
  a. Een basispakket, bestaande uit schrijfmaterialen, geodriehoek, passer en rekenmachine (géén grafische rekenmachine)
  b. Bij elk van de vreemde talen is er geen beperking in het aantal woordenboeken dat gebruikt mag worden.
  c. Tevens geldt geen beperking in de mogelijkheid om een verklarend woordenboek in de thuistaal te gebruiken en/of de thuistaal in een reeks gecombineerd met een andere taal zoals NE, EN, SP en PAP.
- Het is niet toegestaan om correctievloeistof, beter bekend als “white-out”, te gebruiken tijdens het maken van een SE en CSE. Als uitzondering op deze regel wordt alleen bij de SE’s schrijfvaardigheid van de talen het gebruik van correctievloeistof toegestaan.
- SE’s worden geschreven met een zwarte of blauwe niet-uitwisbare pen.
- Bij SE’s van een taal is de taal waarin de vragen beantwoord dienen te worden Nederlands, tenzij in dit SE-reglement nadrukkelijk wordt vermeld dat een andere taal is toegestaan. Bij alle andere SE’s en CSE’s is de taal waarin beantwoord dient te worden het Nederlands.
- SE’s worden uitsluitend op Colegio-papier (toetspapier/ foliobladen) gemaakt. De leerling krijgt het toetspapier kort voor aanvang van het SE van de surveillant.

Antwoorden, berekeningen, etcetera die op kladblaadjes zijn vermeld worden niet meegenomen in de beoordeling. Dit geldt ook voor foliobladen die als kladblad worden gebruikt.

- Bij de KLV's moet de kandidaat zelf zijn/haar eigen koptelefoon of oordopjes meebrengen. De koptelefoon of oordopjes moeten voorzien zijn van een kabel met een 3,5mm plug, zie de afbeelding hiernaast.

- Indien een examinator afwezig is op de dag van de deadline van het inleveren van een literatuurlijst, etcetera dan wordt de literatuurlijst (of dat wat ingeleverd moet worden) geprint en voorzien van jouw naam en klas bij de conrector van H5/ V6 ingediend.
- Na afname en correctie wordt elk schriftelijk of praktisch SE klassikaal besproken. Zorg dat je aanwezig bent tijdens de bespreking en inzage van jouw gemaakte SE, want er is daarna geen mogelijkheid meer daarvoor.
- Het vakkenpakket dat opgenomen is in de Ex. 1 lijsten, die vlak voor het begin van het eerste schoolexamen bij de Inspecteur van Onderwijs worden ingeleverd, mag niet worden gewijzigd.
- In het examenjaar zijn er 3 schoolexamenperiodes gepland. Een examenkandidaat heeft recht op maximaal 2 herkansingen in het examenjaar. De leerling kan hierbij kiezen uit één (1) herkansing van SE-1 en/of één herkansing van SE-2. De herkansingsmomenten voor de SE-periodes 1 en 2 (niet alle vakken!) vinden dit jaar plaats na de SE3-periode. Een gemiste herkansing, om wat voor reden dan ook, kan niet worden ingehaald. Een examenkandidaat die door ziekte verhinderd is om aanwezig te zijn bij een schoolexamen heeft recht op een inhaal-SE, niet te verwarren met een herkansing van een SE. Na iedere SE-periode is er een mogelijkheid voor een inhaal-SE. Let wel: een SE dat wordt ingehaald, kan niet worden herkanst.
- Om mee te mogen doen aan een herkansing zul je 80 % van alle geregistreerde lessen aanwezig moeten zijn. Als je aan deze voorwaarde voldoet, zul je jezelf moeten inschrijven voor een herkansing. Inschrijven gaat via Magister. Instructies hiervoor volgen te zijner tijd.
- Schrijf jezelf vóór de deadline van een herkansing in, want daarna is de inschrijving gesloten en is het niet meer mogelijk om je in te schrijven. Geen inschrijving betekent dat je niet gaat herkansen. De deadline voor inschrijving voor de herkansingen van schooljaar 2026 - 2027 is op **dinsdag 16 maart 2027** 15:00 uur 's middags Arubaanse tijd (onder voorbehoud). Je bent er zelf verantwoordelijk voor dat je je inschrijft. Ga dus niet op het allerlaatste moment proberen, want dan is het vaak te laat. Bij problemen met Magister kun je contact opnemen met dhr. Jorge A. de Sousa Fernandes Perna via fp.ict@colegioarubano.aw. Doe dit wel ruim vóór de deadline en wacht er niet te lang mee. Heb je een schoolexamen gemist en moet je deze inhalen, dan hoef je je daarvoor niet in te schrijven via Magister. Je schrijft je dus alleen maar in als je een schoolexamen wilt herkansen.
- Een inhaal van een herkansing kan niet, ook niet als je ziek was op de dag van de herkansing. Als je niet komt opdagen bij een herkansing waarvoor je je had aangemeld via Magister, verlies je de kans op deze herkansing.
- Bij een onvolledige SE-lijst kun je niet deelnemen aan het CSE

- Er zijn voor elk tijdvak twee momenten waarop een CSE ingezien kan worden:
  1. De dag vóór de bekendmaking van de N-term (onder voorbehoud). Een examenkandidaat kan twee (2) examens inzien en moet zich voor de twee gekozen vakken vóór de deadline via Magister inschrijven.
  2. Op een nader te bepalen datum in de weken na de diploma-uitreiking en op afspraak kunnen overige examens worden ingezien. Voor een examen dat een kandidaat reeds heeft ingezien, is geen inzage meer mogelijk.
- De score van een examen is pas definitief nadat de examenzitting de uitslag heeft vastgesteld. De score van een gemaakt examen kan dus ook na plaatsing op Magister gewijzigd worden.
- Voor de inzage van het CSE dient de kandidaat zijn eigen examenboekjes mee te nemen. Dit houdt de opgaven en eventuele bijlagen in. De school zorgt voor het correctiemodel en eventuele aanvullingen op het correctievoorschrift. Dit betekent dat de kandidaat na het maken van zijn/haar examen de examenboekjes moet bewaren tot aan de inzage.

NADERE UITWERKING EXAMENREGLEMENT AVO VOOR VWO/HAVO COLEGIO ARUBANO 2026 - 2027

1. Algemeen

1.1. Het eindexamen wordt, conform de “Landsverordening voortgezet onderwijs”, geregeld in een “Landsbesluit, houdende algemene maatregelen”. Voor de inhoud van het meest recente landsbesluit, verwijzen we u naar de website van Directie Onderwijs (www.ea.aw).

1.2. Deze ‘Nadere uitwerking...’ regelt aangelegenheden, die niet of niet nader geregeld worden in bovengenoemd landsbesluit.

1.3. De ‘Nadere uitwerking...’ wordt vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag (S.V.O.A.).

1.4. De Algemene Leraren Vergadering doet een voorstel hieromtrent aan het bevoegd gezag.

1.5. Waar onderstaande bepalingen in strijd zijn met bovengenoemd Landsbesluit gelden de bepalingen van het Landsbesluit.

1.6. In gevallen waarin het examenreglement niet voorziet, gelden de regels van de “Landsverordening Voortgezet Onderwijs van Aruba” en het “Landsbesluit, houdende algemene maatregelen”.

2. Examencommissie/de ‘Kleine Commissie’

2.1. Het schoolexamen wordt afgenomen door de eindexamencommissies VWO resp. HAVO van het Colegio Arubano.

2.2. De eindexamencommissies van het Colegio Arubano bestaan uit:

a. de (waarnemend) rector, voorzitter;
b. de conrector eindexamenklassen, secretaris;
c. de leraren, die in het jaar van het eindexamen in de VWO- resp. HAVO-klassen in de examenvakken lesgeven.

2.3. Uit de eindexamencommissies wordt een ‘Kleine Commissie’ samengesteld en bekendgemaakt voor 1 oktober van het lopende schooljaar.

2.4. De ‘Kleine Commissie’ bestaat uit 6 leden, t.w.:

a. De desbetreffende afdelingsconrector van de eindexamenklassen.
b. 5 door de eindexamencommissie uit haar midden te benoemen leden. In geval van ontstentenis van een of meer leden benoemt de voorzitter plaatsvervangende leden.
c. Regel is dat de voorzitter en secretaris zich onthouden van stemmen en dat de leden geen mentor of lesgevende docent van de kandidaat mogen zijn.

2.5. De (waarnemend) rector van de eindexamencommissie is voorzitter van de ‘Kleine Commissie’.

2.6. De taak van de ‘Kleine Commissie’ is in ieder geval:

- het doen van bindende uitspraken in gevallen van te laat komen, bedrog of andere onregelmatigheden, gepleegd tijdens het schoolexamen;
- het doen van bindende uitspraken bij onwettig verzuim en bij verschillen van mening tussen de kandidaat en de examinator of examinator en de supervisor;
- het doen van bindende uitspraken in andere gevallen betreffende het schoolexamen, die bij haar ter beoordeling worden gebracht, zoals ten aanzien van het profielwerkstuk;
- het doen van bindende uitspraken in de gevallen van verzoeken tot uitstel van afgesproken data met betrekking tot de inlevering van documentatiemappen, artikelen en literatuurlijsten.

2.7. a. Iedere vorm van onregelmatigheid m.b.t. het schoolexamen dient onmiddellijk na constatering gemeld te worden bij de afdelingsconrector.

b. Bij verschil van mening tussen kandidaat en examinator en bij andere klachten, dient de kandidaat binnen 3 schooldagen een schriftelijk verzoek in bij de voorzitter van de desbetreffende ‘Kleine Commissie’. Alle verzoeken die na 3 schooldagen worden ingediend, worden niet in behandeling genomen.

2.8. Besluiten van de ‘Kleine Commissie’ worden met meerderheid van stemmen genomen:

a. elk lid brengt een stem uit, blanco stemmen of zich onthouden van stemmen is niet toegestaan.

b. indien er tussen één der leden van de ‘Kleine Commissie’ en de wederpartij een bijzondere relatie bestaat (zie ook lid 2.4.c), kan dit lid zich verschonen. In dat geval wordt dit lid vervangen door een door de voorzitter te benoemen plaatsvervangend lid.

2.9. Elke beslissing van de ‘Kleine Commissie’ wordt schriftelijk en met redenen omkleed aan de betrokkene en/of zijn ouders of de persoon/personen belast met het ouderlijk gezag en aan de eindexamencommissie bekendgemaakt.

2.10. Tegen de beslissing van de ‘Kleine Commissie’ kan de kandidaat in beroep gaan bij de rector. Hiertoe dient hij binnen drie schooldagen na de bekendmaking van de beslissing van de ‘Kleine Commissie’ een schriftelijk verzoek in bij de rector. De rector, gehoord hebbende de kandidaat, doet binnen 10 werkdagen na ontvangst van het verzoekschrift een bindende uitspraak.

2.11. Indien de kandidaat het niet eens is met de uitspraak van de (waarnemend) rector, kan de kandidaat in beroep gaan bij het bestuur van S.V.O.A. die een bezwaarcommissie aanstelt.

3. Inrichting en organisatie van het schoolexamen

3.1. De kandidaten ontvangen vóór 1 oktober van het schooljaar waarin examen wordt gedaan een ‘Regeling schoolexamen’, waarin vermeld staan:

a. de wijze waarop het schoolexamen wordt afgenomen: schriftelijk, mondeling, door middel van een practicum of een kijk- en luistervaardigheidstoets.
b. de stof van het schoolexamen.
c. de duur van het schoolexamen.
d. de waardering van de onderdelen per vak.
e. de datum van het schoolexamen.

3.2. Het schoolexamen wordt gehouden onder toezicht van de leraren van het Colegio Arubano.

3.3. De inrichting en organisatie van het schoolexamen vallen onder verantwoordelijkheid van de rector en desbetreffende conrector.

3.4. Verzoeken tot uitstel voor de inlevering van documentatiemappen, artikelen, literatuurlijsten of verslagen in de breedste zin van het woord worden beoordeeld door de ‘Kleine Commissie’. Het verzoek wordt tenminste twee schooldagen vóór het vervallen van de deadline schriftelijk en met redenen omkleed bij de voorzitter van de ‘Kleine Commissie’ ingediend.

4. Taak vaksecties

4.1. De vaksecties dienen uiterlijk 12 mei van het schooljaar voorafgaand aan het schooljaar, waarin het schoolexamen wordt afgenomen, bij het rectoraat alle onder artikel 3.1 a t/m d vermelde gegevens in.
De (waarnemend) rector zorgt ervoor dat deze overzichten aan het begin van het examenjaar aan de kandidaten worden bekendgemaakt.

4.2. De opgaven voor een schriftelijk schoolexamen worden uiterlijk een week vóór het schoolexamen bij het rectoraat ingeleverd.

5. Examinatoren

5.1. De examinator is de leraar van wie de kandidaat in het examenjaar les krijgt in het desbetreffende examenvak of diens door de (waarnemend) rector aan te wijzen vervanger.

5.2. De examinatoren van elke vaksectie stellen gezamenlijk de opgaven voor de schoolexamens en de daarbij behorende correctienormen vast.

5.3. De examinatoren van elke vaksectie zijn verantwoordelijk voor het schoolexamen in hun vak. Zij corrigeren het werk volgens de in artikel 5.2. vastgestelde correctienormen.

6. Mondelinge schoolexamens en supervisoren

6.1. Bij een mondeling schoolexamen kan de examinator terzijde worden gestaan door een supervisor.

6.2. De (waarnemend) rector wijst, in overleg met de secties, indien nodig voor elk mondeling schoolexamen een supervisor aan.

6.3. De supervisor draagt samen met de examinator zorg voor een ordelijk en correct verloop van het schoolexamen. Hij ziet toe dat het schoolexamen op een adequate wijze wordt afgenomen en houdt een verslag bij in het daartoe bestemde protocol.

6.4. De examinator maakt gebruik van een recorder als hij/zij niet bijgestaan kan worden door een supervisor. Het schoolexamen wordt dan in zijn geheel opgenomen op de recorder en vervangt in zo'n geval het protocol**.**

6.5. Indien een kandidaat een mondeling examen moet inhalen, dient hij op de eerste dag waarop de Medwork-arts hem hersteld heeft verklaard contact op te nemen met de lesgevende docent om een nieuwe afspraak te maken.

7. Het schriftelijk schoolexamen

7.1. In elk lokaal waarin een schriftelijk schoolexamen wordt afgenomen, is er een klok waarop de surveillant de begintijd van het SE instelt.

7.2a.i Laatkomers bij een schriftelijk schoolexamen worden na 30 minuten na de aanvang niet meer toegelaten tot het betreffende SE. De kandidaat wordt door de surveillant meteen naar de conrector verwezen. Door de 'Kleine Commissie' wordt nagegaan of er al dan niet sprake is van opzet, nalatigheid of overmacht.

7.2a.ii Bij een praktisch schoolexamen dienen kandidaten uiterlijk 30 minuten vóór de aanvang van het betreffende SE aanwezig te zijn. Kandidaten die na dit tijdstip arriveren, worden alleen toegelaten zolang deelname aan de vereiste quarantaine nog mogelijk is. Indien een kandidaat dusdanig laat arriveert dat quarantaine niet mogelijk is, wordt de kandidaat meteen naar de conrector verwezen. Door de 'Kleine Commissie' wordt nagegaan of er al dan niet sprake is van opzet, nalatigheid of overmacht.

7.2b Ingeval van opzettelijk te laat komen zal de 'Kleine Commissie' tot uitsluiting van de kandidaat besluiten.

7.2c Ingeval van te laat komen vanwege nalatigheid of te laat inleveren van onderdelen van het SE kan de 'Kleine Commissie' besluiten dat de kandidaat het cijfer '1' krijgt voor het SE, voor een onderdeel van het SE, dan wel een door de sectie in de Regeling Schoolexamen vastgelegde maatregel.

7.2d Ingeval van overmacht krijgt de kandidaat een nieuwe kans om het gemiste schoolexamen te maken.

7.3. Een kandidaat die minder dan 30 minuten te laat is, wordt door de surveillant na het registreren van de tijd van binnenkomst toegelaten tot het SE-lokaal. Te laat komen geeft de kandidaat niet het recht tot doorwerken als de tijd is verstreken.

7.4. Kandidaten mogen binnen 45 minuten na de aanvang van het schoolexamen het lokaal niet verlaten.

7.5. Vijftien minuten vóór het einde van het schoolexamen deelt de surveillant de nog aanwezige kandidaten mee: “Jullie hebben nog 15 minuten”. Gedurende deze 15 minuten mogen de kandidaten het lokaal niet meer verlaten.

7.6. Kandidaten met dyslexie hebben recht op een verlenging van het schriftelijk schoolexamen met maximaal 30 minuten.

7.7. Kandidaten met ernstige gehoor- of gezichtsstoornissen hebben recht op aanpassingen van het schoolexamen. Deze aanpassingen worden door de schoolleiding in overleg met de kandidaten gefaciliteerd.

7.8 Laatkomers bij een SE/CSE kunnen niet naar Medwork gaan om zich ziek te melden.

7.9 Het is niet toegestaan om correctievloeistof, beter bekend als “white-out”, te gebruiken tijdens het maken van een SE en CSE. Als uitzondering op deze regel wordt alleen bij het SE schrijfvaardigheid van de talen het gebruik van correctievloeistof toegestaan.

7.10 Bij schoolexamens is de taal waarin geantwoord moet worden Nederlands, tenzij in het SE-reglement nadrukkelijk wordt vermeld dat een andere taal is toegestaan.

7.11 Schoolexamens en centraal schriftelijke examens worden geschreven met een zwarte of blauwe pen. De pen moet niet-uitwisbaar zijn.

8. De afhandeling van het schriftelijk schoolexamen

8.1. De examinator stelt de kandidaten en de secretaris van de eindexamencommissie zo spoedig mogelijk in kennis van het cijfer voor het schriftelijk schoolexamen. De secretaris stelt op zijn beurt de leden van de examencommissie van de resultaten in kennis.

8.2. De secretaris stelt de kandidaten in de gelegenheid de definitieve cijfers te controleren.

8.3. Opgaven, normen en het gemaakte werk worden zo spoedig mogelijk bij de secretaris ingeleverd. Deze bewaart het werk tot 1 april van het volgend cursusjaar.

9. Het mondeling schoolexamen

9.1. De mondelinge schoolexamens worden afgenomen door de examinator.

9.2. Na een voorstel daartoe door de examinator, wordt het cijfer voor een mondeling schoolexamen door examinator en supervisor na onderling overleg definitief vastgesteld. In geval er geen supervisor bij het mondeling aanwezig is, moet het mondelinge SE opgenomen worden op een recorder. De examinator bepaalt het cijfer.

9.3. De examinator stelt de secretaris van de eindexamencommissie zo spoedig mogelijk op de hoogte van het cijfer voor het mondeling schoolexamen. De secretaris draagt zorg voor de bekendmaking van het cijfer aan de kandidaten.

9.4. Indien de kandidaat mondelinge schoolexamens heeft gemist vanwege een geldige reden, worden deze zo snel mogelijk nadat de kandidaat weer op school is, ingehaald.

9.5. Indien de kandidaat laat aankomt bij een mondeling schoolexamen wordt de kandidaat na 10 minuten na de aanvang niet meer toegelaten tot het betreffende SE. De kandidaat wordt door de surveillant meteen naar de conrector verwezen. Door de 'Kleine Commissie' wordt nagegaan of er al dan niet sprake is van opzet, nalatigheid of overmacht.

9.6. Bij een meningsverschil over het cijfer voor het mondeling schoolexamen, dient de kandidaat dit schriftelijk binnen 3 schooldagen na ontvangst van het cijfer te mededelen aan de Kleine Commissie. Alle verzoeken die na 3 schooldagen aangevraagd worden, worden niet in behandeling genomen.

10. Werkstuk en practicum

10.1. Een schoolexamen kan voor een deel uit een werkstuk of een practicum bestaan.

10.2. Het onderwerp van het werkstuk wordt vastgesteld in overleg met en met goedkeuring van de examinator.

10.3. De kennis van de in het werkstuk of practicum verwerkte stof wordt tijdens het schoolexamen getoetst.

10.4. Tijdens dit schoolexamen kan behalve de stof van het werkstuk of practicum andere stof getoetst worden.

10.5. De examinator stelt de secretaris van de eindexamencommissie zo spoedig mogelijk op de hoogte van het cijfer voor het werkstuk of het practicum. De secretaris zorgt voor de mededeling.

10.6. Ook ten aanzien van het werkstuk of practicum, zijn de artikelen 7 en 8 van het SE-reglement van toepassing.

10.7. Indien een kandidaat een mondeling schoolexamen, presentatie of practicum schoolexamen moet inhalen, dient hij op de eerste dag waarop de Medwork-arts hem hersteld heeft verklaard contact op te nemen met de lesgevende docent om een nieuwe afspraak te maken.

10.8 Bij het te laat inleveren van het profielwerkstuk (PWS) zal dit ten koste gaan van het cijfer. Er zal één punt worden afgetrokken van het cijfer 10 voor elke schooldag dat het PWS niet op tijd is ingeleverd. Indien het PWS-cijfer lager is dan een 4, krijgt de kandidaat de mogelijkheid om het PWS te verbeteren waarbij het eindresultaat niet hoger dan een 4 kan worden. De kandidaat krijgt maximaal 1 keer de kans om het PWS in orde te maken. Als de kandidaat zijn/haar cijfer in het desbetreffende cursusjaar niet tot een 4 heeft gebracht, kan hij/zij niet meer slagen.

10.9 Bij het te laat inleveren van een praktische opdracht (PO) zal dit ten koste gaan van het cijfer. Er zal één punt worden afgetrokken van het cijfer 10 voor elke schooldag dat de PO niet op tijd is ingeleverd. Er is geen mogelijkheid om dit cijfer te verbeteren.

10.10 Bij onregelmatigheden bij verslagen, zoals onder andere het PWS en de PO, kan de Kleine Commissie de volgende maatregelen nemen:

- Een deel van de uitwerkingen van het verslag wordt niet meegeteld in de beoordeling.
- Voor het gemaakte werk wordt een 1,0 toegekend, al dan niet met behoud van het recht op herkansen, volgens de regeling in 10.8 en 10.9.
- De kandidaat wordt verdere deelname aan het examen (schoolexamen en centraal examen) ontzegd.
- Het is verplicht om een kopie te bewaren van alle verslagen die ingeleverd worden.
- De kandidaat dient zich te houden aan de inlevermomenten die zijn vastgesteld. De inlevermomenten van de definitieve versie staan in dit document. Alleen wanneer de examensecretaris meedeelt dat het inlevertijdstip verandert, is dit geldig.
- Een werkstuk of verslag moet bij de vakdocent ingeleverd worden. Indien deze, bv. wegens ziekte, afwezig is, kan het werkstuk uitsluitend bij de examensecretaris ingeleverd worden.
- De kandidaat kan een bewijs van inleveren ontvangen indien er om gevraagd wordt. In het geval van problemen dient dit bewijs overgelegd te kunnen worden.
- Elektronisch inleveren van het PWS kan alleen na toestemming van de docent en dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:
    - Inleveren gebeurt in een vooraf met de vakdocent overeengekomen bestandsvorm.
    - Inleveren gebeurt op het schoolmailadres van de docent en vanuit het schoolmailadres van de leerling.
    - Inleveren gebeurt voor of op de deadline die is aangegeven in het PWS schema.
    - De datum en het tijdstip waarop de docent het werk heeft ontvangen geldt als inlevermoment, niet het moment van verzenden.

10.11 Indien een kandidaat door overmacht verhinderd is op de dag van inleveren (nadat dit persoonlijk met de afdelingsconrector is vastgesteld) en de kandidaat heeft het in te leveren werk nog niet aan de docent gegeven, mag hij/zij als volgt handelen:

- Het werk wordt als bijlage aan een e-mail naar het school-e-mail adres van de docent verzonden met een carbon copy (CC) aan de desbetreffende conrector. Het elektronisch bericht wordt vanuit het school e-mailadres van de kandidaat verstuurd.
- De kandidaat constateert dat de mail inclusief bijlage daadwerkelijk op het juiste adres is ontvangen
- De kandidaat bewaart de verzonden e-mail in de map “verzonden berichten”
- Als het werk fysiek moest worden ingeleverd, geeft de kandidaat, zodra hij/zij weer op school aanwezig is, het werk aan de vakdocent.

- Plagiaat wordt als onregelmatigheid aangemerkt, ook wanneer de oorspronkelijke schrijver een medekandidaat is of een ex-kandidaat van de school.

10.12 Een HAVO-kandidaat moet minstens 60 klokuren aan zijn/haar PWS werken. Tijdens de SE-1a en SE-1b weken kan een leerling tijdens schooluren bedrijven bezoeken, interviews doen en experimenten uitvoeren en deze vastleggen in een verslag. Dit gebeurt uiteraard na afloop van eventuele schoolexamens op een aangegeven dag. Aan het eind van de SE-1b week moet 75% van het PWS af zijn.

10.13 Plagiaat en de gevolgen.
Volgens de richtlijnen mogen teksten en ideeën van anderen niet samengevat en/of gewijzigd en vervolgens eventueel gepresenteerd worden als eigen werk. Daarnaast kunnen handelingen zoals citeren en parafraseren onder plagiaat vallen als de bron niet, onduidelijk of onvoldoende wordt vermeld.
Indien een kandidaat zich volgens deze richtlijnen schuldig heeft gemaakt aan plagiaat, kunnen de volgende sancties van toepassing zijn:

- Indien duidelijk aangetoond is dat een kandidaat zich schuldig heeft gemaakt aan plagiaat bij het maken van een profielwerkstuk, een PO of een presentatie, dan beslist de Kleine Commissie over de sanctie. Dit kan onder andere leiden tot het cijfer 1,0, aftrek van punten of uitsluiting van het examen.
- Het PWS mag voor maximaal 20% bestaan uit werk en woorden van een ander zonder dat dit als plagiaat wordt beschouwd. Dit wordt berekend aan de hand van een plagiaatscanner. Mocht het meer zijn, dan worden de hierboven genoemde sancties gehandhaafd.
- AI mag uitsluitend als ondersteunend hulpmiddel worden gebruikt. Het genereren van (delen van) de inhoud, analyses, conclusies of andere onderdelen die als eigen werk moeten worden ingeleverd, is niet toegestaan. De leerling blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud en moet kunnen aantonen dat het ingeleverde werk zelfstandig tot stand is gekomen.
- Het kopen van een PWS werkstuk wordt als plagiaat beschouwd en hierboven genoemde sancties worden dan gehandhaafd.

11. Beoordeling

11.1a De examinator gebruikt een van de cijfers 1 tot en met 10 met de daartussen liggende cijfers met een decimaal als cijfer van elk deel van het SE.

11.1b Aan de onder 11.1a bedoelde cijfers dient de betekenis te worden gegeven, zoals beschreven in het landsbesluit waarnaar verwezen wordt in artikel 1.1.

11.2. Uit de beoordeling van alle schoolexamens voor een bepaald vak leidt de examinator het eindcijfer voor het schoolexamen af. Het eindcijfer wordt op tienden nauwkeurig bepaald.

11.3. Voor het vaststellen van het eindcijfer van het schoolexamen zijn de beoordelingen van de afzonderlijke schoolexamens in een vak gelijkwaardig, tenzij anders is aangegeven in de SE-regelingen.

11.4. Indien de kandidaat het niet eens is met een SE-cijfer moet de kandidaat binnen 3 schooldagen na het inzien van het werk en dit met de lesgevende docent te hebben besproken een schriftelijk verzoek indienen bij de Kleine Commissie. Alle verzoeken die na 3 schooldagen aangevraagd worden, worden niet in behandeling genomen.

12. Mededelingen eindcijfer schoolexamen

12.1. Het eindcijfer voor het schoolexamen wordt uiterlijk twee weken vóór de aanvang van het centraal schriftelijk examen aan de kandidaten meegedeeld.

13. Sancties en andere maatregelen bij het schoolexamen

13.1a Indien een kandidaat zich onttrokken heeft aan één of meer onderdelen van het schoolexamen en dit wordt vóór, tijdens of na het schoolexamen ontdekt, dan wordt hem de deelneming of de verdere deelneming aan het schoolexamen ontzegd of het schoolexamen ongeldig verklaard.

13.1b Indien een kandidaat zich t.a.v. het schoolexamen schuldig heeft gemaakt aan bedrog en dit wordt vóór, tijdens of na het schoolexamen ontdekt, dan wordt hem de deelneming of de verdere deelneming aan het schoolexamen ontzegd of het schoolexamen ongeldig verklaard.

13.1c Indien een kandidaat zich aan enige andere onregelmatigheid heeft schuldig gemaakt en dit wordt vóór, tijdens of na het schoolexamen ontdekt, dan kan hem de deelneming of de verdere deelneming aan het schoolexamen worden ontzegd of het schoolexamen ongeldig verklaard.

Onder onregelmatigheden worden in ieder geval de navolgende gedragingen, handelingen en of nalaten begrepen:

- Het zich niet houden aan afspraken die opgenomen zijn in het ***"Nadere uitwerking Examenreglement AVO voor H/V Colegio Arubano"***.
- Het gedurende het schoolexamen, in het lokaal in bezit hebben van materiaal of informatie gerelateerd aan het schoolexamen, welke niet door de school is verstrekt.
- Het gedurende het schoolexamen raadplegen van andere personen of andere dan door de school verstrekte bronnen, zonder toestemming vooraf van de surveillanten.
- Het gedurende het schoolexamen in het bezit hebben van een elektronisch apparaat, waaronder in ieder geval een mobiele telefoon, smartwatch, slimme bril (smart glasses), ongeacht of de apparatuur is uitgeschakeld.

- Het niet opvolgen van de richtlijnen van de schoolleiding en van de surveillanten ten aanzien van het schoolexamen.

Voorts wordt iedere gedraging, handeling, doen of nalaten van een kandidaat die het resultaat van het schoolexamen voor zichzelf of voor een ander op onrechtmatige wijze kan beïnvloeden, als onregelmatig in voornoemde zin gekwalificeerd.

13.2a Ontzegging van deelneming of verdere deelneming aan het schoolexamen, of ongeldigverklaring van het schoolexamen, houdt in ontzegging van deelneming of de verdere deelneming aan het centraal schriftelijk examen.

13.2b Ongeldigverklaring van het schoolexamen nadat het centraal schriftelijk examen heeft plaatsgevonden houdt in dat alle examencijfers komen te vervallen.

13.3 Op de overtreding van een of meer van de regels en/of normen in dit reglement vervat kan de rector op voordracht van de 'Kleine Commissie' of in geval van beroep, het schoolbestuur, de navolgende sancties of maatregelen op de overtreders opleggen (c.q. bevestigen):

- Het geven van een schriftelijke waarschuwing
- Het toekennen van het cijfer "1" voor een schoolexamen.
- Ontzegging van verdere deelneming aan het schoolexamen

13.4 Het herhaaldelijk ongeoorloofd afwezig zijn tijdens een schoolexamen kan als gevolg hebben dat een kandidaat wordt uitgesloten van deelname aan de centrale schriftelijke examens.

14 **Procedure besluitvorming en mededelingen bij het nemen van sancties bij het schoolexamen**.

14.1. Het besluit tot ontzegging van de verdere deelneming aan het schoolexamen of de ongeldigverklaring van het schoolexamen wordt genomen door de 'Kleine Commissie'. De kandidaat wordt bij het nemen van het besluit gehoord.

14.2. Het besluit tot ontzegging van verdere deelneming aan het schoolexamen of de ongeldigverklaring van het schoolexamen wordt door de rector aan de kandidaat of zijn ouders, voogden of personen belast met het ouderlijk gezag zo spoedig mogelijk meegedeeld.

14.3. Het besluit tot ontzegging van verdere deelneming aan het schoolexamen of de ongeldigverklaring van het schoolexamen wordt door de rector aan de Inspecteur van Onderwijs en aan het bevoegd gezag zo spoedig mogelijk meegedeeld.

14.4. Het besluit tot het nemen van andere sancties bij het schoolexamen wordt door de rector zo spoedig mogelijk meegedeeld aan de kandidaat of zijn ouders of andere personen belast met het ouderlijk gezag.

15. **Absentie**

15.1. Als een kandidaat door ziekte of een andere vorm van overmacht niet in staat is een schoolexamen bij te wonen, wordt dit telefonisch of schriftelijk vóór de aanvang van het schoolexamen gemeld aan de afdelingsconrector belast met de eindexamenklassen door te bellen naar 582-2005 of een mail te sturen naar info@colegioarubano.aw.

15.2. In geval van ziekte dient een kandidaat zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen 3 schooldagen een verklaring over te leggen afgegeven en ondertekend door een arts van Medwork, waarin duidelijk wordt vastgesteld, dat de kandidaat om medische redenen onmogelijk aan dit onderdeel van het examen kon deelnemen. Een verklaring waarin het woord “examen” ontbreekt, wordt niet aanvaard.

15.3. In geval de kandidaat zich beroept op overmacht moet dit ten genoegen van de ‘Kleine Commissie’ voldoende zijn aangetoond. De secretaris van de ‘Kleine Commissie’ legt dit vast in een verslag voor de Examencommissie.

15.4. Voor een kandidaat die zich niet kan beroepen op de in 15.2. genoemde medische verklaring of het in artikel 15.3. genoemde verslag is artikel 13 dan van toepassing.

16. Inhaal van het schoolexamen

16.1. Indien een kandidaat om een geldige reden, ter beoordeling van de ‘Kleine Commissie’, verhinderd is bij een SE aanwezig te zijn, wordt hem de gelegenheid gegeven het SE in te halen tijdens de inhaaldagen.

16.2. Indien een kandidaat wegens ziekte, met inachtneming van art. 15.2, verhinderd is bij een SE aanwezig te zijn, wordt hem de gelegenheid gegeven het SE in te halen op de inhaaldag genoemd bij art. 16.1

16.3. Bij afwezigheid bij een inhaal-/ zieken-SE heeft de examenkandidaat in principe geen recht op een inhaal van een inhaal. Hij krijgt dan het cijfer ‘1’ voor het niet gemaakte werk.

16.4. Een kandidaat heeft recht om het SE in te halen mits hij/zij de hele dag aanwezig was in de lessen. Komt de kandidaat niet op school op de dag van het inhaal-SE, maar is hij/zij wel aanwezig tijdens het inhaal-SE, dan mag hij/zij niet meer inhalen en wordt hem/haar de toegang ontzegd.

16.5. Een leerling die zich ziek heeft gemeld bij Medwork, kan zich op de dag van het SE waarvoor hij/ zij zich heeft ziekgemeld, niet op het schoolterrein bevinden. Bevindt de kandidaat zich op de dag van het SE waarvoor is ziek gemeld, wel op het schoolterrein, dan mag hij/ zij het gemiste SE niet meer inhalen.

16.6. Een SE dat om welke reden dan ook ingehaald moet worden, kan niet worden herkanst.

17. Herkansing van het schoolexamen en PWS

17.1. Elke examenkandidaat heeft recht op de herkansing van twee (2) schoolexamens in het examenjaar, zie hiervoor bladzijde 36. Komt de kandidaat niet op school op de dag van de herkansing, maar is hij/zij wel aanwezig tijdens het herkansingsmoment dan mag hij/zij de herkansing niet meer doen en wordt hem/ haar de toegang ontzegd.

17.2. Per examenjaar wordt in de SE-regeling vastgelegd welke onderdelen van de schoolexamens herkanst mogen worden.

17.3. De herkansingen voor schooljaar 2026-2027 zullen plaatsvinden in week 12; te weten 22 tot en met 24 maart 2027 (onder voorbehoud).

17.4. Een schoolexamen waarvoor door 'het zich onttrekken aan' of een andere onregelmatigheid het cijfer '1' is gegeven, wordt niet herkanst.

17.5. Bij herkansing telt het hoogste cijfer.

17.6. Bij afwezigheid bij een herkansing van een SE vervalt het recht op herkansing van het SE.

17.7. Een kandidaat die zich niet heeft gehouden aan de 80/20-aanwezigheidsregeling wordt het recht op herkansing ontnomen.

- De 80/20- regeling is een regeling die bepaalt of een kandidaat wel of niet het recht behoudt op een herkansing voor een SE-onderdeel. Hierbij geldt dat een kandidaat alleen onderdelen mag herkansen indien de kandidaat 80% of meer van de geregistreerde lessen heeft bijgewoond.
- Deze 80% heeft betrekking op alle door de docenten geregistreerde of verantwoorde lessen in Magister. Zowel geoorloofd als ongeoorloofd verzuim wordt in beginsel meegenomen in de berekening van de 80/20-regeling. In uitzonderlijke gevallen kan van bovenstaande regeling worden afgeweken wanneer er sprake is van langdurig of ernstige medische omstandigheden. De leerling dient deze omstandigheden aan te tonen met relevante documentatie, zoals een verklaring van een medisch specialist, een bewijs van ziekenhuisopname of andere door de school aanvaarde bewijsstukken. Indien de school het verzuim op basis hiervan aantoonbaar medisch verzuim erkent, worden deze afwezigheidsuren niet meegenomen in de berekening van de 80/20-regeling. Het indienen van documentatie geeft niet automatisch recht op een uitzondering. Indien een leerling één of meerdere strafmiddagen zonder opgaaf van reden mist en/of zonder geldige reden buiten de afgesroken termijn verschuift, kunnen deze uren ook worden meegeteld als gemiste uren.

17.8 Een biskandidaat van wie het cijfer voor het PWS onvoldoende is, mag het PWS herkansen. Indien het PWS-cijfer lager is dan een 4, dan is de kandidaat verplicht om het PWS te herkansen. Een biskandidaat van wie het combinatiecijfer onvoldoende is, mag het PWS herkansen.

18. Regeling combinatiecijfer

Bij de uitslagbepaling wordt in het examenjaar het gemiddelde van de eindcijfers van Individu en Samenleving en het profielwerkstuk aangemerkt als het eindcijfer van één vak.
Voor elk onderdeel van het combinatiecijfer geldt dat een kandidaat voor zijn prestatie tenminste het cijfer 4,0 dient te behalen. Een niet-geleverde prestatie wordt aangemerkt als een ‘onregelmatigheid’ en resulteert in het cijfer 1,0.
Het eindcijfer I&S ligt vast aan het einde van het voorexamenjaar. Het cijfer voor het profielwerkstuk wordt vastgesteld nadat het werkstuk is ingeleverd in het eindexamenjaar. Inleverdatum van het profielwerkstuk **HAVO-5 is 25 februari 2027**.

19. **Slaag- / zakregeling** (onder voorbehoud)

Om te slagen moet een kandidaat voldoen aan onderstaande bepalingen.
Bepaling 1 heeft uitsluitend betrekking op de behaalde cijfers voor het Centraal Schriftelijk Examen (CSE). Deze cijfers zijn afgerond op één decimaal.
De overige bepalingen hebben betrekking op de eindcijfers en overige voorwaarden waaraan een kandidaat moet voldoen om te slagen. Het eindcijfer is het gemiddelde van het SE en CSE. Bij vakken zonder CSE is het eindcijfer gelijk aan het SE-eindcijfer. Eindcijfers worden afgerond op een geheel getal. Het combinatiecijfer telt ook mee als eindcijfer.

Een kandidaat is geslaagd indien aan alle volgende bepalingen is voldaan:

1. Het gemiddelde van de cijfers behaald voor het CSE is ten minste 5,5.
   Een kandidaat is dus gezakt als het (niet afgeronde) gemiddelde cijfer voor het CSE lager is dan een 5,50. Een 5,499 is hier dus niet toereikend.
2. Bij geen van de vakken CKV en LO is de beoordeling ‘onvoldoende’.
3. Het vak waarop het profielwerkstuk is gebaseerd moet deel uitmaken van het pakket van vakken behorende bij het profiel dat de kandidaat heeft gekozen.
4. Geen eindcijfer lager dan een 4, ook niet voor de vakken die deel uitmaken van het combinatiecijfer*
5. De rekentoets is gedaan. Dit geldt alleen voor leerlingen die geen wiskunde in hun pakket hebben.
6. Bij geen van de onderdelen van het combinatiecijfer is het eindcijfer lager dan een 4.
   De behaalde eindcijfers voldoen aan een van de volgende regels. Hierbij telt het combinatiecijfer als één eindcijfer.
7. Alle eindcijfers zijn 6 of hoger.
8. Er is één eindcijfer 5 en alle overige eindcijfers zijn 6 of hoger.
9. Er is één (1) eindcijfer 4 of er zijn twee eindcijfers 5 met ten minste 2 overpunten en/ of er is één eindcijfer 4 en één eindcijfer 5 met ten minste 3 overpunten.

10. Er is ten hoogste één 5 als eindcijfer voor de kernvakken Nederlands, Engels en Wiskunde A of B behaald. Een kandidaat is dus gezakt als:
    a. er meer dan één 5 voor deze vakken is behaald.
    b. er een 4 of lager voor deze vakken is behaald.

* Berekening van het combinatiecijfer VWO en HAVO:

- Het combinatiecijfer is het gemiddelde van I&S en PWS
- Het combinatiecijfer is het gemiddelde van gehele cijfers. Dit betekent dat de cijfers voor I&S en PWS (elk) eerst worden afgerond op een geheel cijfer (0.5 en hoger worden naar boven afgerond). Daarna wordt het combinatiecijfer berekend en dit wordt vervolgens ook weer afgerond op een heel cijfer.

20 Vrijstelling van een vak/ profielwerkstuk

20.1 Kandidaten die zijn afgewezen en die zich het volgende schooljaar opnieuw aan het eindexamen onderwerpen, kunnen vrijgesteld worden van het onderzoek in het vak waarvoor zij ten minste een 7 dan wel een beoordeling ruim voldoende hebben gekregen. Het cijfer voor het schoolexamen alsmede dat van het centraal examen van dat vak moeten tenminste 6,0 bedragen. Deze vrijstelling geldt slechts voor het jaar onmiddellijk volgend op het jaar waarin het examen is afgelegd.

20.2 Indien een vak geen centraal examen bevat en het eindcijfer bepaald wordt op basis van de cijfers van de schoolexamens, kan ook voor dit vak een vrijstelling gegeven worden. Ook hier geldt dat een rekenkundig gemiddeld eindcijfer van 6,5 of hoger als eindcijfer 7 gerekend wordt.

20.3 Kandidaten die voor het profielwerkstuk het eindcijfer 3 of lager hebben gescoord moeten het profielwerkstuk opnieuw maken.
Kandidaten met het eindcijfer 4 of 5 hebben de keuze het PWS opnieuw te maken. Indien de keuze is om het PWS opnieuw te maken, dan moet de kandidaat dit schriftelijk kenbaar maken bij de conrector van de examenklassen. De deadline hiervoor is 31 augustus indien deze op een doordeweekse dag valt. Anders is het de eerstvolgende schooldag in september.
Kandidaten met het eindcijfer 6 of hoger kunnen het PWS niet opnieuw maken en behouden hun cijfer van het schooljaar daarvoor.

20.4 Indien een kandidaat zich na de SE-periode terugtrekt, door o.a. geen enkel CSE te maken, komt de kandidaat niet in aanmerking voor een vrijstelling.

21. Inzage CSE

Er zijn voor elk tijdvak twee momenten waarop een CSE ingezien kan worden:

a. De dag vóór de bekendmaking van de N-term. Een examenkandidaat kan twee (2) examens inzien en moet zich voor de twee gekozen vakken vóór de deadline via Magister inschrijven.

b. Op een nader te bepalen datum in de weken na de diploma uitreiking en op afspraak kunnen overige examens worden ingezien. Voor een examen dat een kandidaat reeds heeft ingezien, is geen inzage meer mogelijk.

22. Slotbepaling

22.1. Dit reglement wordt aangehaald met ‘Nadere uitwerking Examenreglement AVO voor VWO/HAVO Colegio Arubano 2026 - 2027’.

22.2. Waar in de tekst van het schoolexamenreglement “hij”, “hem” en “zijn” staat vermeld, kan ook gelezen worden respectievelijk “zij”, “haar” en “haar”.

22.3. In gevallen waarin bovenstaande regels niet voorzien, gelden de regels van de “Landsverordening Voortgezet Onderwijs van Aruba” en het “Landsbesluit, houdende algemene maatregelen”.

22.4 Ministeriële regelingen die gedurende het examenjaar opgesteld worden, prevaleren boven dit reglement.

22.5 Bij bijzonderheden kan de rector afwijken van dit beleid.

22.6 In gevallen waarin het reglement niet voorziet neemt de (waarnemend) rector de uiteindelijke beslissing.

EXAMENCOMMISSIE H.A.V.O. 2026-2027

1	Richardson, Gumbs, E.	Waarnemend voorzitter	
2	Dania, A.	Secretaris	
3	Bant, W.	Lid	Nederlands
4	Klaveren, C. van	Lid	Nederlands
5	Sluisdom, van R.	Lid	Nederlands
6	Timmermans, D. N.	Lid	Nederlands
7	Bant, K.	Lid	Engels
8	Bredie, A. H.	Lid	Engels
9	Hernandez, M. G.	Lid	Engels
10	Tromp, C. J. D.	Lid	Engels
11	Vermaas, E.	Lid	Engels
12	Noguera, S. N. A.	Lid	Spaans
13	Rincones, E.	Lid	Spaans
14	Sanchez, L.	Lid	Spaans
15	Cuba-Arendsz, S. de	Lid	Papiamento
16	Figaroa, B.	Lid	Papiamento
17	Kelly, M.	Lid	Wiskunde A/ B
18	Kokx, A.	Lid	Wiskunde A, Natuurkunde
19	Vlaun, J.	Lid	Wiskunde A/ B
20	Zimmerman, D. I.	Lid	Wiskunde A
21	Chaudron, E.	Lid	Natuurkunde
22	Goeloe, J.	Lid	Scheikunde
23	Lo, J.	Lid	Scheikunde
24	Curiel, D.	Lid	Biologie
25	Kelly, R.	Lid	Biologie
26	Koolman, C.	Lid	Biologie
27	Beckers, M.	Lid	Economie
28	Gomes-Henriquez, D.	Lid	Economie
29	Tiemes, E.	Lid	Economie
30	Dorsiel-Croes, L. A.	Lid	Bedrijfseconomie
31	Overeem, T. A. H. M.	Lid	Bedrijfseconomie
32	Wijngaarde-Kelly, R. M.	Lid	Bedrijfseconomie
33	Cameron, A.M.C.	Lid	Geschiedenis

34	Meyers, K.	Lid	Geschiedenis
35	Brandts, B.	Lid	Aardrijkskunde
36	Nava, T. G.	Lid	Aardrijkskunde
37	Ellis, R.	Lid	Informatica
38	Morsink, R.	Lid	Filosofie
39	Croes, J.	Lid	C.K.V.-profiel
40	Hooijmaaijers, F. G.	Lid	C.K.V.-profiel
41	Wever, P.	Lid	C.K.V.-profiel
42	Goedgedrag, F.	Lid	L.O.
43	Perez, K.	Lid	L.O.
44	Postuma, P.	Lid	L.O.
45	Sint Jago, Y.	Lid	L.O.
46	Toppenberg, A.	Lid	L.O.

KLEINE COMMISSIE 2026-2027

	Richardson Gumbs, E.	Waarnemend voorzitter
	Dania, A.	Secretaris
1	Bant, W.	Lid
2	Figaroa, B.	Lid
3	Beckers, M.	Lid
4	Toppenberg, A.	Lid
5	Kelly, M.	Lid
6	Curiel, D.	Lid

Verzoeken, klachten en overige brieven die voor de Kleine Commissie bestemd zijn, moeten binnen 3 schooldagen gemaild worden naar de conrector van de examenklassen.

JAARKALENDER HAVO-5 2026-2027

Onder voorbehoud

	Aangepast dagrooster	Herkansingen SE 1 en SE2	SE/ CSE-week	Ll. bespr./ Rap. verg.	Vakantie	Opmerkingen
Week	**ma**	**di**	**wo**	**do**	**vr**	
2026 - 34	17-Aug	18-Aug	19-Aug	20-Aug	21-Aug	ALV / Studiedag / Kenismaking mentor
35	24-Aug	25-Aug	26-Aug	27-Aug	28-Aug	
36	31-Aug	1-Sep	2-Sep	3-Sep	4-Sep	1, 2 en 3 sept ouderinfo-avonden
37	7-Sep	8-Sep	9-Sep	10-Sep	11-Sep	
38	14-Sep	15-Sep	16-Sep	17-Sep	18-Sep	
39	21-Sep	22-Sep	23-Sep	24-Sep	25-Sep	SE1a
40	28-Sep	29-Sep	30-Sep	1-Oct	2-Oct	SE1a
41	5-Oct	6-Oct	7-Oct	8-Oct	9-Oct	Colegiodag 5 okt/ Inhaal SE1a / oktobervakantie
42	12-Oct	13-Oct	14-Oct	15-Oct	16-Oct	oktobervakantie
43	19-Oct	20-Oct	21-Oct	22-Oct	23-Oct	
44	26-Oct	27-Oct	28-Oct	29-Oct	30-Oct	26 okt Onderwijs Congres Rolfgroep
45	2-Nov	3-Nov	4-Nov	5-Nov	6-Nov	2 nov vrijdagrooster
46	9-Nov	10-Nov	11-Nov	12-Nov	13-Nov	Workshops DUO/S.E.A., College Fair 13 nov
47	16-Nov	17-Nov	18-Nov	19-Nov	20-Nov	SE1-b
48	23-Nov	24-Nov	25-Nov	26-Nov	27-Nov	SE1-b / Inhaal SE1b
49	30-Nov	1-Dec	2-Dec	3-Dec	4-Dec	4 dec deadline cijfers inleveren
50	7-Dec	8-Dec	9-Dec	10-Dec	11-Dec	rapportvergaderingen / verkorte lesuren
51	14-Dec	15-Dec	16-Dec	17-Dec	18-Dec	14, 15, 16 dec ouderavond mentor/ 18 dec kerstviering
52	21-Dec	22-Dec	23-Dec	24-Dec	25-Dec	Kerstvakantie
2027-1	28-Dec	29-Dec	30-Dec	31-Dec	1-Jan	Kerstvakantie
2	4-Jan	5-Jan	6-Jan	7-Jan	8-Jan	Kerstvakantie
3	11-Jan	12-Jan	13-Jan	14-Jan	15-Jan	SE2/ 13 jan maandagrooster/ 11 jan ouderav. lesgevende
4	18-Jan	19-Jan	20-Jan	21-Jan	22-Jan	SE2/ 22 jan Open Dag
5	25-Jan	26-Jan	27-Jan	28-Jan	29-Jan	Dia di Betico /Inhaal SE2 / 29 jan carnavalsviering CA
6	1-Feb	2-Feb	3-Feb	4-Feb	5-Feb	Carnavalsvakantie
7	8-Feb	9-Feb	10-Feb	11-Feb	12-Feb	9 feb SVOA dag
8	15-Feb	16-Feb	17-Feb	18-Feb	19-Feb	
9	22-Feb	23-Feb	24-Feb	25-Feb	26-Feb	
10	1-Mar	2-Mar	3-Mar	4-Mar	5-Mar	
11	8-Mar	9-Mar	10-Mar	11-Mar	12-Mar	SE3
12	15-Mar	16-Mar	17-Mar	18-Mar	19-Mar	SE3 / Inhaal SE3 / Himno y Bandera
13	22-Mar	23-Mar	24-Mar	25-Mar	26-Mar	Herkansingen SE1 en SE2 / Paasvakantie
14	29-Mar	30-Mar	31-Mar	1-Apr	2-Apr	Paasvakantie
15	5-Apr	6-Apr	7-Apr	8-Apr	9-Apr	6 april vrijdagrooster
16	12-Apr	13-Apr	14-Apr	15-Apr	16-Apr	rapport 2 vergaderingen
17	19-Apr	20-Apr	21-Apr	22-Apr	23-Apr	rapport 2 /19/20/21 april ouderavond mentor
18	26-Apr	27-Apr	28-Apr	29-Apr	30-Apr	Koningsdag / Arbeidsdag
19	3-May	4-May	5-May	6-May	7-May	Hemelvaart
20	10-May	11-May	12-May	13-May	14-May	CSE-1
21	17-May	18-May	19-May	20-May	21-May	CSE-1
22	24-May	25-May	26-May	27-May	28-May	CSE-1
23	31-May	1-Jun	2-Jun	3-Jun	4-Jun	CSE-1
24	7-Jun	8-Jun	9-Jun	10-Jun	11-Jun	
25	14-Jun	15-Jun	16-Jun	17-Jun	18-Jun	16 jun Bahamento di Lista tv1
26	21-Jun	22-Jun	23-Jun	24-Jun	25-Jun	CSE-2
27	28-Jun	29-Jun	30-Jun	1-Jul	2-Jul	CSE-2
28	5-Jul	6-Jul	7-Jul	8-Jul	9-Jul	6 jul Bahamento di Lista tv2 /8 & 9 jul diploma-uitreiking
29	12-Jul	13-Jul	14-Jul	15-Jul	16-Jul	
30	19-Jul	20-Jul	21-Jul	22-Jul	23-Jul	

ROOSTERS SE1, SE2 en SE3-PERIODE

SE-1a PERIODE HAVO 2026 - 2027

Week 39 - 40 (24 september t/m 2 oktober 2026)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	**Tijd**	**Vak**	**Duur**
24 september 2026	08:00 – 10:00 uur	BI	120 min
25 september 2026	08:00 – 09:00 uur	INF	60 min
28 september 2026	08:00 – 10:00 uur	WA	120 min
29 september 2026	08:00 – 10:00 uur	NA	120 min
30 september 2026	08:00 – 10:00 uur	AK (CP5 zij-instromers)	120 min
1 oktober 2026	08:00 – 10:00 uur	SK	120 min
2 oktober 2026	08:00 – 10:00 uur	GS (zij-instromers)	120 min

Het rooster voor het mondeling SE **Engels** Spreekvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.
Inhaal SE-1a vindt plaats in week 41 (5 t/m 8 oktober 2026).
De studievrije dag is op woensdag 23 september 2026. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.
Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.
Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-1b PERIODE HAVO 2026 - 2027

Week 47 – 48 (18 t/m 25 november 2026)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	**Tijd**	**Vak**	**Duur**
18 november 2026	08:00 – 10:00 uur	SP	120 min
	11:00 – 13:00 uur	BI (alleen zij-instromers)	120 min
19 november 2026	08:00 – 10:00 uur	GS	120 min
	11:00 – 12:30 uur	EN (alleen zij-instromers)	90 min
20 november 2026	08:00 – 10:00 uur	BE	120 min
	11:00 – 13:00 uur	FIL	120 min
23 november 2026	08:00 – 10:00 uur	WB	120 min
	08:00 – 09:30 uur	WA (CP3 zij-instromers)	90 min
	11:00 – 12:30 uur	WA (CP6 zij-instromers)	90 min
24 november 2026	08:00 – 11:00 uur	NE	180 min
	12:00 – 13:30 uur	CKV-profiel	90 min
25 november 2026	08:00 – 10:00 uur	EC	120 min
	11:00 – 13:00 uur	PAP	120 min

Inhaal SE-1b vindt plaats in week 48 (26 t/m 27 november 2026).
Bepaalde deel-SE’s van het voor-examenjaar moeten door een aantal leerlingen die bis-kandidaten of zij-instromers zijn, ook nog ingehaald worden. Raadpleeg de leerstofomschrijving van een vak en jouw docent voor meer informatie over een deel-SE.

De studievrije dag is dinsdag 17 november 2026. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE’s worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.
Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.
Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-2 PERIODE HAVO 2026 - 2027

Week 3 – 4 (15 t/m 22 januari 2027)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	**Vak**	**Tijd**		**Duur**
15 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	BE		120 min
	11:00 – 13:00 uur	GS		120 min
18 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	NA		120 min
	08:00 – 09:30 uur	CKV-pr		90 min
	11:00 – 12:00 uur	INF (d)		60 min
	11:00 – 13:00 uur	FIL		120 min
19 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	WA	WB	120 min
	11:00 – 13:30 uur	PAP		150 min
20 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	BI (P)* – groep 1		120 min
	10:30 – 12:30 uur	BI (P)* – groep 2		120 min
21 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	EC		120 min
	11:00 – 12:30 uur	NA (P) (zij-instromers)		90 min
	11:00 – 13:00 uur	AK		120 min
22 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	SK (P)** – groep 1		120 min
	10:15 – 12:15 uur	SK (P)** – groep 2		120 min
28 januari 2027	08:00 – 10:00 uur	EN KLV (d) 2 sessies		60 min
10 februari 2027	08:00 – 09:00 uur	SP KLV		60 min

Het rooster van het mondeling SE **Nederlands** Spreek- en gespreksvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.

Het rooster van het mondeling SE **Spaans** Spreek- en gespreksvaardigheid voor de zij-instromers wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.
Inhaal SE2 vindt plaats in week 5 (26 t/m 28 januari 2027).
Bepaalde deel-SE's van het voor-examenjaar moeten door een aantal leerlingen die bis-kandidaten of zij-instromers zijn, ook nog ingehaald worden. Raadpleeg de leerstofomschrijving van een vak en jouw docent voor meer informatie over een deel-SE.
De studievrije dag is op donderdag 14 januari 2027. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.
*Op 20 januari 2027 voor het practicum-SE Biologie wordt groep 1 om 07:30 uur verwacht en groep 2 om 09:45 uur. Na afloop van het SE blijft groep 1 tot 10:30 uur in quarantaine. Het verbreken van de quarantaine wordt beschouwd als fraude. Leerlingen van groep 2 die na 10:00 uur arriveren, worden niet toegelaten tot het SE.
** Op 22 januari 2027 voor het practicum-SE Scheikunde wordt groep 1 om 07:30 uur verwacht en groep 2 om 09:45 uur. Na afloop van het SE blijft groep 1 tot 10:15 uur in quarantaine. Het verbreken van de quarantaine wordt beschouwd als fraude. Leerlingen van groep 2 die na 10:00 uur arriveren, worden niet toegelaten tot het SE.
Op 10 februari 2027 gaan de lessen volgens het rooster door. Alleen voor kandidaten met SP in het profiel wordt van 08:00 – 09:00 uur het SE-afgenomen. Vanaf het 3e lesuur gaan de lessen ook voor hen volgens het rooster door.
Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.
Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE-3 PERIODE HAVO 2026 - 2027

Week 11 – 12 (8 t/m 15 maart 2027)

(ONDER VOORBEHOUD)

Datum	**Tijd**	**Vak**		**Duur**
8 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	BI		120 min
	11:00 – 13:00 uur	GS		120 min
9 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	EC		120 min
	11:00 – 12:30 uur	EN		90 min
10 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	SK		120 min
	11:00 – 13:00 uur	AK		120 min
11 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	BE		120 min
	11:00 – 12:00 uur	INF		60 min
	11:00 – 13:00 uur	FIL		120 min
12 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	NA		120 min
	11:00 – 12:30 uur/ 11:00 – 13:00 uur*	NE		90 min/ 120 min*
15 maart 2027	08:00 – 10:00 uur	WA	WB	120 min
	11:00 – 13:00 uur	SP		120 min

*: SE3 **Nederlands** (Literatuur) duurt voor reguliere- en biskandidaten 90 minuten en voor zij-instromers 120 minuten.
De presentatie voor SE3 **CKV-profiel** vindt plaats op **donderdag 8 en vrijdag 9 april 2027.**
Het rooster voor het mondeling SE **Papiamento** Spreekvaardigheid wordt een week voor het begin van de SE-periode bekendgemaakt.

Inhaal SE3 vindt plaats in week 12 (16 en 17 maart 2027).
De herkansingen van SE1 en SE2 vinden plaats in week 13. Let op! Engels schrijfvaardigheid en Aardrijkskunde SE1 uit HAVO-4 horen bij de twee herkansingen die je mag kiezen, het zijn *geen* aparte herkansingen. EN Schrijfvaardigheid/ FIL CP6: maandag 22 maart 2027 SE1: dinsdag 23 maart 2027 SE2: woensdag 24 maart 2027
De studievrije dag is op vrijdag 5 maart 2027. De studievrije dag houdt in dat er geen schriftelijke SE's worden afgenomen op die dag. Er kunnen wel mondelingen worden afgenomen op de studievrije dag.
Digitale toetsen (d) worden, met uitzondering van INF, bij de inhaal- en herkansingsmomenten met pen en papier afgenomen.
Let op: boek geen (buitenlandse) activiteiten, zoals Open Dagen, in de SE-weken gebaseerd op de vakken die in dit rooster staan vermeld. Het rooster is onder voorbehoud.

SE HERKANSINGEN HAVO 2026 - 2027

Herkansingsperiode (onder voorbehoud)
Let op:

- Herkansen kan alleen als de kandidaat 80% of meer van alle geregistreerde lessen heeft bijgewoond.
- Er kan maximaal één vak worden herkanst van SE1 en één vak van SE2.
- Na de deadline zal het niet meer mogelijk zijn om nog van vak te veranderen of je in te schrijven.
- De deadline voor de inschrijving en het maken van de herkansing is mogelijk nog voordat alle SE-3 cijfers binnen zijn.
- Leerlingen die ook via het Examenbureau een SE van het Landsexamen maken, kunnen één van de twee herkansingen voor dat SE gebruiken. Op Colegio Arubano mag je je dan voor hooguit één herkansing inschrijven.
- Deadline inschrijving: dinsdag 16 maart 2027 15:00 uur ’s middags.

Herkansing Engels Schrijfvaardigheid SE en Filosofie CP6 vindt op maandag 22 maart 2027 plaats.
Alle herkansingen van SE1 vinden op dinsdag 23 maart 2027 plaats
Alle herkansingen van SE2 vinden op woensdag 24 maart 2027 plaats.

Niet-herkansbare schoolexamens voor dit examenjaar

Vak	**Afdeling HAVO**
AK	SE-3
BE	SE-3
BI	SE-2 en SE-3
CKV-pr	SE-1 en SE-3
EC	SE-3
EN	SE-1, SE-2 en SE-3
FIL	SE-3
GS	SE-3
INF	SE-3
NA	SE-3
NE	SE-2 en SE-3
PAP	SE-1 en SE-3
SK	SE-2 en SE-3
SP	SE-1, SE-2 en SE-3
WA	SE-3
WB	SE-3

OVERZICHT deel-SE's HAVO

Vak	H4 CP als deel SE Schooljaar 2025 - 2026	Herkansbaar	Inhalen voor instromers
Aardrijkskunde	CP5	Ja	SE1a
	CP6	Nee	SE1b
Bedrijfseconomie	-	-	-
Biologie	CP3	Nee	SE1b
	CP4 (PO)	Nee	SE1b
	CP5	Nee	SE1b
CKV-profiel	-	-	-
Economie	-	-	-
Engels	CP2	Ja	SE1b
Filosofie	CP6	Ja	Geen zij-instromers
Geschiedenis	CP1	Nee	SE1a
	CP2	Nee	
	CP3	Nee	
	CP4	Nee	
	CP5	Nee	
	CP6	Nee	
Informatica	CP5 PO	Nee	PO
	CP6 PO	Nee	
Lichamelijke opvoeding	Microteaching	Nee	Tijdens reguliere lessen
Natuurkunde	CP5 PSE	Nee	SE2
Nederlands	CP2	Nee	SE3
	CP4	Nee	
	CP5	Nee	
Papiamento	-	-	-
Scheikunde	-	-	-
Spaans	CP3 (mondeling)	Nee	SE2
Wiskunde A	PO	Nee	SE1b
	CP6	Nee	SE1b
Wiskunde B	-	-	-

Biskandidaten
De deel-SE cijfers van het voor-examenjaar blijven twee jaar geldig. Voor de vakken AK, BI, EN, FIL, GS, INF, LO, NA, NE, SP en WA wordt het cijfer overgenomen en wordt een deel-SE niet opnieuw gemaakt.

Zij-instromers gelijkwaardige scholen
De deel-SE's voor de vakken AK, BI, EN, FIL, GS, INF, LO, NA, NE, SK, SP en WA moeten ingehaald worden, tenzij bewezen wordt dat het SE reeds op hetzelfde niveau en over dezelfde stof is beoordeeld. In dat geval wordt het cijfer van de andere school overgenomen.

Overig
Kandidaten die het deel-SE om welke reden dan ook niet hebben afgerond in HAVO-4 van het voorgaand schooljaar, moeten het deel-SE in het examenjaar maken.

Rooster deel-SE's
Zie voor de datum het rooster van de SE-periodes. De exacte leerstof is bij de leerstofomschrijving vermeld en is na te vragen bij de lesgevende docent(en). Het lokaal voor de in te halen deel-SE's zal samen met het SE-lokalenrooster worden meegegeven.

LEERSTOFOMSCHRIJVING EN BEPALING EINDCIJFER SCHOOLEXAMEN PER VAK

DE TALEN

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Nederlands*

(reguliere- en biskandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP '25-'26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP	Literatuur (SE3a)	E	1x	Schriftelijk	45	Nee

NB[1]: Reguliere kandidaten: cijfer CP2 + CP4 + CP5 / 3 = SE3a
NB[2]: Biskandidaten: H4 schooljaar 2024-2025 cijfer CP2 + CP5 / 2 = SE3a

SE '26-'27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Schrijfvaardigheid	C	3x	Schriftelijk	180	Ja
SE2	Spreekvaardigheid	B	2x	Mondeling	45	Nee
SE3	Literatuur (SE3b)	E	2x	Schriftelijk	90	Nee

Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{1*SE3a + 3*SE1b + 2*SE2 + 2*SE3b}{8}$

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

De kandidaat dient tijdens het schoolexamen een betoog in het Nederlands te schrijven met behulp van informatie uit een documentatiemap. De definitieve documentatiemap, samengesteld door de leerling, dient uiterlijk **vrijdag 30 oktober 2026 om 23:59 uur** digitaal ingeleverd te zijn via Magister. Deze documentatiemap telt mee als handelingsonderdeel en is een vereiste om deel te mogen nemen aan de herkansing van SE1.

Het betoog wordt beoordeeld op formele indeling, inhoud en taalgebruik. De kandidaat mag tijdens het schoolexamen gebruikmaken van zelf meegebrachte, meerdelige en meertalige woordenboeken. Uiterlijk een week voor het SE krijgt de leerling een nieuwe documentatiemap uitgereikt door de examinator.

De kandidaat:

- kan vanuit een gegeven standpunt een betoog schrijven waarbij argumenten worden uitgewerkt en daarbij redenen worden aangegeven voor of tegen het standpunt;
- kan een logische en consequente gedachtelijn opschrijven met hier en daar een niet hinderlijk zijspoor. Relaties als oorzaak en gevolg, voor- en nadelen, overeenkomst en vergelijking, zijn duidelijk aangegeven. Het verband tussen zinnen en zinsdelen in samengestelde zinnen is over het algemeen goed aangegeven door het gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden. Alinea's zijn verbonden tot een coherent betoog;
- brengt variatie in woordgebruik aan om herhaling te voorkomen. De woordkeuze is meestal adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt;
- geeft een heldere structuur aan de tekst, gebruikt witregels, marges en (eventueel) kopjes. Stemt de lay-out af op doel en publiek;
- toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen nog voorkomen.
- kan informatie selecteren en zodanig ordenen en weergeven ten behoeve van het schrijven van het betoog.

Let op: er is een **voorwaarde** aan deelname voor de **herkansing** van dit SE: De kandidaat moet de individuele documentatiemap uiterlijk **vrijdag 30 oktober 2026 23:59 uur** digitaal ingeleverd hebben via

Magister. Het tijdig inleveren van een correcte map is de voorwaarde om te mogen deelnemen aan de herkansing van SE1b Nederlands Schrijfvaardigheid.

Hulpmiddelen: documentatiemap en woordenboek(en) naar keuze

SE-2

De roostermaker formeert in samenspraak met de examinator groepen van in principe zes debattanten. Afhankelijk van het aantal leerlingen in een klas, kunnen ook groepen van vijf kandidaten geformeerd worden. Elke groep kiest vervolgens een debat stelling die voldoet aan de volgende drie eisen: de stelling houdt een beleidswijziging in; de stelling is duidelijk; de stelling is controversieel. De debatstelling moet worden goedgekeurd door de examinator.

De debattant bereidt zich voor op het debat door bronnen te raadplegen en voor- en tegenargumenten te verzamelen. Pas bij aanvang van het debat maakt de examinator bekend wie de rollen van voor- en tegenstanders spelen. Vooraf is ook nog niet bekend welke leerlingen een trio of duo vormen. Elke debattant ontvangt bij aanvang van het debat een blanco blaadje om aantekeningen te maken. Het is niet toegestaan vooraf gemaakte aantekeningen te raadplegen tijdens het debat. Voorafgaand aan het debat mogen de trio's en duo's nog kort met elkaar afstemmen. Hierbij mogen geen aantekeningen worden overgeschreven op het blanco blaadje. Iedere debattant wordt door twee docenten (examinator en gecommitteerde) beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier. De cijfers zijn individueel.

De opbouw van het debat is als volgt:

Opzetbeurt voorstanders	(4 min.; 3 min.)*
Opzetbeurt tegenstanders	(3 min.; 2,5 min.)
Time out	(2 min.)
Verweerbeurt voorstanders	(2 min.; 2 min.)
Verweerbeurt tegenstanders	(2 min.; 2 min.)
Vrije ronde	(4 min.)
Time out	(2 min.)
Slotbeurt tegenstanders	(1 min.)
Slotbeurt voorstanders	(1 min.)

*Tussen haakjes staat de spreektijd per onderdeel vermeld voor een team van drie, respectievelijk twee debattanten.

De kandidaat kan:

- informatie verzamelen en argumenten voor of tegen een bepaald standpunt presenteren;
- de argumenten ondersteunen met uitleg en voorbeelden;
- argumenten van tegenstanders weerleggen;
- langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes;
- gebruik maken van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst;
- het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.

De definitieve debatstelling dient uiterlijk **vrijdag 11 december 2026**, **12:30 uur** bij de examinator ingeleverd te worden. Indien de debatstelling niet tijdig wordt ingeleverd, wordt de kandidaat getoetst aan de hand van een debatstelling die door de sectie Nederlands is uitgekozen.

Het debat wordt beoordeeld op:

- inhoud (met name de helderheid, kracht, volledigheid en opbouw van de argumentatie), interactie en samenwerking;
- houding en expressie en
- taalgebruik (met name lexicon en woordgebruik, grammaticale correctheid, interactie, vloeiendheid, coherentie en uitspraak).

Indien een kandidaat het SE mist, dan wordt het SE ingehaald met andere kandidaten die het SE gemist hebben. Deze kunnen uit andere klassen komen. De debatstelling voor deze groep wordt bepaald door de sectie Nederlands.

Hulpmiddelen: geen

SE-3a

Dit schriftelijke schoolexamen is afgerond in havo 4 of vwo 5. Dit cijfer is het gemiddelde van de drie toetsen voor literatuur in havo 4 of vwo 5 in het schooljaar 2024-2025. Het betreft de boeken:

- De dood van Murat Idrissi – Tommy Wieringa (niveau 3),
- Radio Gaga – Julien Ignacio (niveau 3),
- Rust – Wensly Francisco (niveau 2).

Voor vwo 5 betreft het drie van de boeken:

- Dubbelspel – Frank Martinus Arion (niveau 4)
- Op weg naar Nos Plaser – Ken Mangroelal (niveau 3)
- De Stille Plantage – Albert Helman (niveau 4)
- Het besluit van Mai – Anil Ramdas (niveau 2)

Voor bis-kandidaten in havo 5 geldt het cijfer voor CP5 literatuur in havo 4 in het schooljaar 2024-2025. Het betreft de boeken:

- Het Gouden Ei – Tim Krabbé (niveau 3)
- Zuidstraat – Denis Henriquez (niveau 2)
- De Prijs van de Zee – Eric Zielinski (niveau 3)

SE-3b

Tijdens dit schriftelijke schoolexamen beantwoordt de kandidaat vragen over de Nederlandse literatuur. De kandidaat toont dat hij literaire tekstsoorten kan herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen kan hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Verder kan de kandidaat:

- adolescentenliteratuur en (eenvoudige) volwassenenliteratuur interpreterend, kritisch en reflecterend lezen;
- causale verbanden leggen op het niveau van handelingen van personages en de gebeurtenissen;
- expliciete doelen en motieven van personages opmerken;
- impliciete doelen en motieven van personages benoemen;
- betekenis geven aan symbolen;
- aangeven welke vraagstukken centraal staan en de hoofdgedachte of boodschap van de tekst weergeven;
- de tekst plaatsen in de (historische) context;
- de tekst evalueren met morele en cognitieve argumenten;
- uiteenzetten tot welke inzichten de tekst heeft geleid;
- interesses in bepaalde vraagstukken motiveren;
- de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling beschrijven.

Uitgangspunt voor het schoolexamen is een lijst van literaire werken die door de kandidaat is opgesteld. Op deze lijst worden ook de drie boeken vermeld die gelezen zijn in havo 4. De examinator bepaalt of de lijst acceptabel is. Tijdens het schoolexamen kunnen ook hoofdzaken uit de literaire theorie, zoals die zijn behandeld tijdens de lessen, aan bod komen. Datzelfde geldt voor in de les behandelde secundaire literatuur.

a) De lijst bevat minimaal vijf van oorsprong Nederlandstalige werken.
b) De onder punt a. genoemde lijst bevat: *Latino King* van Bibi Dumon Tak (N2).
c) De onder punt a. genoemde lijst bevat: *Sarnami, hai* van Bea Vianen (N3) en *De Engelenbron* van Erich Zielinski (N3) en daarnaast minimaal één ander Caribisch werk.
d) Aan elk boek van de lijst is een niveau gekoppeld. Zie hiervoor de keuzelijsten van Nederlandse en Caribische boeken die zijn opgenomen in de syllabus. De optelsom van de niveaus per boek is minimaal 20 punten.

De getypte en geprinte lijst dient uiterlijk **vrijdag 19 februari 2027** om **12:30 uur** bij de examinator te worden ingeleverd. Indien de lijst niet tijdig wordt ingeleverd, wordt (een gedeelte van) de lijst vervangen door werken die door de sectie Nederlands zijn bepaald.

Bij afwezigheid van de examinator dient de kandidaat, onder voorbehoud, het uitgeprinte lijst bij de conrector van de examenklassen in te leveren.
Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), woordenboeken.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Nederlands*

(zij-instromers: kandidaten die het deel-SE niet hebben gemaakt in HAVO-4 of VWO-5 op Colegio Arubano)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	Schrijfvaardigheid	C	3x	Schriftelijk	180	Ja
SE2	Spreekvaardigheid	B	2x	Mondeling	45	Nee
SE3	Literatuur	E	3x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{3*SE1b + 2*SE2 + 3*SE3}{8}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

De kandidaat dient tijdens het schoolexamen een betoog in het Nederlands te schrijven met behulp van informatie uit een documentatiemap. De definitieve documentatiemap, samengesteld door de leerling, dient uiterlijk **vrijdag 30 oktober 2026 om 23:59 uur** digitaal ingeleverd te zijn via Magister. Deze documentatiemap telt mee als handelingsonderdeel en is een vereiste om deel te mogen nemen aan de herkansing van SE1.

Het betoog wordt beoordeeld op formele indeling, inhoud en taalgebruik. De kandidaat mag tijdens het schoolexamen gebruikmaken van zelf meegebrachte, meerdelige en meertalige woordenboeken. Uiterlijk een week voor het SE krijgt de leerling een nieuwe documentatiemap uitgereikt door de examinator.

De kandidaat:

- kan vanuit een gegeven standpunt een betoog schrijven waarbij argumenten worden uitgewerkt en daarbij redenen worden aangegeven voor of tegen het standpunt;
- kan een logische en consequente gedachtelijn opschrijven met hier en daar een niet hinderlijk zijspoor. Relaties als oorzaak en gevolg, voor- en nadelen, overeenkomst en vergelijking, zijn duidelijk aangegeven. Het verband tussen zinnen en zinsdelen in samengestelde zinnen is over het algemeen goed aangegeven door het gebruik van juiste verwijs- en verbindingswoorden. Alinea's zijn verbonden tot een coherent betoog;
- brengt variatie in woordgebruik aan om herhaling te voorkomen. De woordkeuze is meestal adequaat, er wordt slechts een enkele fout gemaakt;
- geeft een heldere structuur aan de tekst, gebruikt witregels, marges en (eventueel) kopjes. Stemt de lay-out af op doel en publiek;
- toont een betrekkelijk grote beheersing van de grammatica. Incidentele vergissingen, niet-stelselmatige fouten en kleine onvolkomenheden in de zinsstructuur kunnen nog voorkomen.
- kan informatie selecteren en zodanig ordenen en weergeven ten behoeve van het schrijven van het betoog.

Let op: er is een **voorwaarde** aan deelname voor de **herkansing** van dit SE: De kandidaat moet de individuele documentatiemap uiterlijk **vrijdag 30 oktober 2026 23:59 uur** digitaal ingeleverd hebben via Magister. Het tijdig inleveren van een correcte map is de voorwaarde om te mogen deelnemen aan de herkansing van SE1b Nederlands Schrijfvaardigheid.

Hulpmiddelen: documentatiemap en woordenboek(en) naar keuze

SE-2

De roostermaker formeert in samenspraak met de examinator groepen van in principe zes debattanten. Afhankelijk van het aantal leerlingen in een klas, kunnen ook groepen van vijf kandidaten geformeerd worden. Elke groep kiest vervolgens een debat stelling die voldoet aan de volgende drie eisen: de stelling houdt een beleidswijziging in; de stelling is duidelijk; de stelling is controversieel. De debatstelling moet worden goedgekeurd door de examinator.

De debattant bereidt zich voor op het debat door bronnen te raadplegen en voor- en tegenargumenten te verzamelen. Pas bij aanvang van het debat maakt de examinator bekend wie de rollen van voor- en tegenstanders spelen. Vooraf is ook nog niet bekend welke leerlingen een trio of duo vormen. Elke debattant ontvangt bij aanvang van het debat een blanco blaadje om aantekeningen te maken. Het is niet toegestaan vooraf gemaakte aantekeningen te raadplegen tijdens het debat. Voorafgaand aan het debat mogen de trio's en duo's nog kort met elkaar afstemmen. Hierbij mogen geen aantekeningen worden overgeschreven op het blanco blaadje. Iedere debattant wordt door twee docenten (examinator en gecommitteerde) beoordeeld aan de hand van een beoordelingsformulier. De cijfers zijn individueel.

De opbouw van het debat is als volgt:

Opzetbeurt voorstanders	(4 min.; 3 min.)*
Opzetbeurt tegenstanders	(3 min.; 2,5 min.)
Time out	(2 min.)
Verweerbeurt voorstanders	(2 min.; 2 min.)
Verweerbeurt tegenstanders	(2 min.; 2 min.)
Vrije ronde	(4 min.)
Time out	(2 min.)
Slotbeurt tegenstanders	(1 min.)
Slotbeurt voorstanders	(1 min.)

*Tussen haakjes staat de spreektijd per onderdeel vermeld voor een team van drie, respectievelijk twee debattanten.

De kandidaat kan:

- informatie verzamelen en argumenten voor of tegen een bepaald standpunt presenteren;
- de argumenten ondersteunen met uitleg en voorbeelden;
- argumenten van tegenstanders weerleggen;
- langere stukken tekst produceren in een normaal tempo; hoewel er tijdens het zoeken naar patronen en uitdrukkingen, aarzelingen voorkomen, zijn er weinig, overigens niet storende pauzes;
- gebruik maken van middelen voor tekstcohesie (bijvoorbeeld signaal- en verbindingswoorden) om uitingen te verbinden tot een heldere, samenhangende tekst;
- het publiek de opbouw en structuur duidelijk maken en volgt deze ook.

De definitieve debatstelling dient uiterlijk **vrijdag 11 december 2026**, **12:30 uur** bij de examinator ingeleverd te worden. Indien de debatstelling niet tijdig wordt ingeleverd, wordt de kandidaat getoetst aan de hand van een debatstelling die door de sectie Nederlands is uitgekozen.

Het debat wordt beoordeeld op:

- inhoud (met name de helderheid, kracht, volledigheid en opbouw van de argumentatie), interactie en samenwerking;
- houding en expressie en
- taalgebruik (met name lexicon en woordgebruik, grammaticale correctheid, interactie, vloeiendheid, coherentie en uitspraak).

Indien een kandidaat het SE mist, dan wordt het SE ingehaald met andere kandidaten die het SE gemist hebben. Deze kunnen uit andere klassen komen. De debatstelling voor deze groep wordt bepaald door de sectie Nederlands.

Hulpmiddelen: geen

SE-3 Literatuur

Tijdens dit schriftelijke schoolexamen beantwoordt de kandidaat vragen over de Nederlandse literatuur. De kandidaat toont dat hij literaire tekstsoorten kan herkennen en onderscheiden, en literaire begrippen kan hanteren in de interpretatie van literaire teksten.

Verder kan de kandidaat:

- adolescentenliteratuur en (eenvoudige) volwassenenliteratuur interpreterend, kritisch en reflecterend lezen;
- causale verbanden leggen op het niveau van handelingen van personages en de gebeurtenissen;
- expliciete doelen en motieven van personages opmerken;
- impliciete doelen en motieven van personages benoemen;
- betekenis geven aan symbolen;
- aangeven welke vraagstukken centraal staan en de hoofdgedachte of boodschap van de tekst weergeven;
- de tekst plaatsen in de (historische) context;
- de tekst evalueren met morele en cognitieve argumenten;
- uiteenzetten tot welke inzichten de tekst heeft geleid;
- interesses in bepaalde vraagstukken motiveren;
- de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling beschrijven.

Uitgangspunt voor het schoolexamen is een lijst van literaire werken die door de kandidaat is opgesteld. De examinator bepaalt of de lijst acceptabel is. Tijdens het schoolexamen kunnen ook hoofdzaken uit de literaire theorie, zoals die zijn behandeld tijdens de lessen, aan bod komen. Datzelfde geldt voor in de les behandelde secundaire literatuur.

a) De lijst bevat minimaal acht van oorsprong Nederlandstalige werken.
b) De onder punt a. genoemde lijst bevat: *Latino King* van Bibi Dumon Tak (N2).
c) De onder punt a. genoemde lijst bevat: *Sarnami, hai* van Bea Vianen (N3) en *De Engelenbron* van Erich Zielinski (N3) en daarnaast minimaal één ander Caribisch werk.
d) Aan elk boek van de lijst is een niveau gekoppeld. Zie hiervoor de keuzelijsten van Nederlandse en Caribische boeken die zijn opgenomen in de syllabus. De optelsom van de niveaus per boek is minimaal 20 punten.

De getypte en geprinte lijst dient uiterlijk **vrijdag 19 februari 2027** om **12:30 uur** bij de examinator te worden ingeleverd. Indien de lijst niet tijdig wordt ingeleverd, wordt (een gedeelte van) de lijst vervangen door werken die door de sectie Nederlands zijn bepaald.

Bij afwezigheid van de examinator dient de kandidaat, onder voorbehoud, het uitgeprinte lijst bij de conrector van de examenklassen in te leveren.

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), woordenboeken.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Engels*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP2	Schrijfvaardigheid	domein D subdomein D1 ERK: B2.	2x	Schriftelijk	90	Ja
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Spreekvaardigheid (Fluency)	Domein C subdomein C1 ERK: B2	2x	Mondeling	15	Nee
SE2	Kijk- en Luistervaardigheid	Domein B ERK: B2	2x	Digitaal	60	Nee
SE3	Literatuur	Domein E subdomein E1 + E2 ERK: B2	3x	Schriftelijk	90	Nee

Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{2{*}SE\ H4 + 2{*}SE1a\ spr + 2{*}SE2\ klv + 3{*}SE3\ lit}{9}$

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE H4: H4 CP2/ Herkansing H5

Schrijfvaardigheid (Letter writing)

Op grond van een gegeven casus, die in het Engels gesteld is, schrijft de kandidaat een zakelijke brief in correct Engels. De lengte dient **minimaal 150 woorden** te zijn.
Bij de beoordeling wordt o.a. gelet op lengte, lay-out, inhoud, grammatica, toon, stijl en netheid.

Basispakket: Schrijfmaterialen, gewone rekenmachine en woordenboeken

Extra hulpmiddelen:

- Woordenboeken zijn toegestaan. Bij schrijfvaardigheid geldt geen beperkingen in het aantal woordenboeken en er gelden ook geen beperkingen in de mogelijkheid om een verklarend woordenboek in de thuistaal te gebruiken en/of de thuistaal in een reeks gecombineerd met één andere taal zoals Ne, En, Sp en Pap.
- Het gebruik van “Prepositional Dictionaries” en een Thesaurus zijn niet toegestaan.
- De kandidaat mag gebruik maken van correctievloeistof (white-out) met het oog op de netheid van de geschreven brief.

NB: Let op!
Alleen zij-instromers moeten ook een schrijfvaardigheid SE in H5 doen. Alle andere kandidaten hebben dit al in H4 afgesloten en hoeven het niet meer te doen. Het schrijfvaardigheid SE voor zij-instromers vindt plaats gedurende SE1-b periode.

SE-1a

Spreekvaardigheid (fluency)

Spreek- en gespreksvaardigheid wordt getoetst aan de hand van een Engelstalig artikel dat de kandidaat zelf uitgekozen en voorbereid heeft. Het artikel moet aan de volgende eisen voldoen: relevant educatief onderwerp, **omvang minimaal 1500 woorden**, afkomstig uit een tijdschrift van de maanden januari t/m september 2026 en op HAVO niveau. Het artikel moet **uiterlijk 31 augustus 2026** goedgekeurd zijn door de lesgevende docent.
Tijdens het SE dient de kandidaat vragen te beantwoorden die het artikel als uitgangspunt heeft.
Bij de beoordeling wordt gelet op lexicon en woordgebruik, grammaticale correctheid, interactie, fluency, coherentie en uitspraak.
Het artikel moet uiterlijk **2 september 2026 vóór 14:10 uur** persoonlijk ingeleverd worden bij de examinator. Het artikel wordt niet geaccepteerd zonder duidelijke bronvermelding, publicatiedatum en aantal woorden. Indien het artikel niet tijdig wordt ingeleverd, ontvangt de kandidaat een vervangend artikel van de sectie Engels.
Bij afwezigheid van de examinator dient de kandidaat, onder voorbehoud, het uitgeprinte artikel bij de conrector van de examenklassen in te leveren.

Basispakket: n.v.t.

Extra hulpmiddelen:

- De kandidaat kan gebruik maken van een kopie van het gekozen en ingeleverde artikel zonder aantekeningen.

SE-2 - Kijk- en Luistervaardigheid

De toets bestaat uit een audio- en video-deel. Naar aanleiding hiervan beantwoordt de kandidaat de vragen online voor zo ver mogelijk. Aantekeningen maken tijdens dit SE is toegestaan.
N.B. mocht er ernstige problemen zijn met het internet, dan wordt dit SE schriftelijk/op papier afgenomen. Het kan ook zijn dat leerlingen in quarantaine worden gehouden en dit nog op dezelfde dag in een ander lokaal zullen maken.
De toets is ontwikkeld door Cito en neemt *tentatief* plaats op **donderdag 28 januari 2027**.

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof)
Extra hulpmiddel: Kladpapier wordt uitgedeeld door de school. Let op: na afloop van de SE moet het kladpapier ingeleverd worden.

De kandidaat moet zijn/haar eigen oordopjes meenemen. Let op! Alleen een oordopje met een banana plug kan gebruikt worden.

SE-3 - Literatuur

Het inzicht in en kennis van de literatuur wordt getoetst aan de hand van de literatuurlijst. De kandidaat dient **4 (vier)** werken te kiezen uit **de door de sectie opgestelde literatuurlijst** (zie pagina 50). Van de in totaal 4 (vier) werken dient 1 (een) van vóór 1900 te dateren; 1 (een) Brits na 1900; 1 (een) Amerikaans na 1900 en 1 (een) Caraïbisch. Op de getypte literatuurlijst moeten per boek titel en auteur vermeld worden.
De kandidaat is verantwoordelijk voor het op tijd inleveren van een correcte literatuurlijst. De getypte literatuurlijst moet uiterlijk **15 januari 2027** vóór 14:10 uur persoonlijk ingeleverd worden bij de examinator. Indien de literatuurlijst niet tijdig wordt ingeleverd, wordt de kandidaat getoetst aan de hand van een literatuurlijst die door de sectie Engels is opgesteld. Bij afwezigheid van de examinator dient de kandidaat de uitgeprinte literatuurlijst bij de desbetreffende conrector in te leveren onder voorbehoud.
Mocht de kandidaat boeken op de lijst hebben vermeld die niet zijn toegestaan, dan worden voor deze boeken geen scorepunten toegekend. Mocht de kandidaat vragen beantwoorden van boeken die niet op zijn/haar lijst staan, dan worden er ook geen scorepunten toegekend voor deze boeken.

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof) en woordenboeken.
Woordenboeken zijn toegestaan. Bij schrijfvaardigheid, literatuur en tekst geldt er geen beperkingen in het aantal woordenboeken en er gelden ook geen beperkingen in de mogelijkheid om een verklarend woordenboek in de thuistaal te gebruiken en/of de thuistaal in een reeks gecombineerd met één andere taal zoals Ne, En, Sp en Pap.

ENGLISH BOOKLIST
HAVO 5 2026 – 2027

Students have to read a total of 4 books:

- **1 Before 1900**
- **1 British after 1900**
- **1 American after 1900**
- **1 Caribbean**

Before 1900

Dracula	- Bram Stoker
Sense and Sensibility	- Jane Austen

British after 1900

Rebecca	- Daphne du Maurier
Room	- Emma Donoghue

American after 1900

Girl in Translation	- Jean Kwok
The Boys from Brazil	- Ira Levin

Caribbean

Green Days by the River	- Michael Anthony
To Sir, with Love	- Edward Braithwaite

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Papiamento*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	Literatura	F	2x	Schriftelijk	120	Nee
SE2	Habilidad di skirbi	D/ E	1x	Schriftelijk (digitaal)	150	Ja
SE3	Habilidad di papia y combersa	C	1x	Mondeling	15	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{2*SE1+SE2+SE3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

Het schriftelijk schoolexamen duurt 120 minuten.

Het schoolexamen bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Literatuurwetenschap
2. Geschiedenis en ontwikkeling van literatuur in lokale en regionale context
3. Vier (4) literaire werken, te noemen:
   - *Amen cu Sanger*
   - *Cetilalma*
   - *Nos no ta hende mas*
   - *Catibo di Shon*

Genoemde literaire werken bestaan uit: twee (2) romans, één (1) verhalenbundel, één (1) theaterwerk.

Aan de kandidaat worden vragen gesteld die betrekking hebben op:

- Bibliografische gegevens (bv. de titel, genre)
- De auteur van het literaire werk
- De inhoud van het literaire werk (bv. thema's, personages, tijd, ruimte en handeling)
- De vorm en inhoud van het literaire werk
- Het literaire-historisch perspectief van het literaire werk
- Literatuurgeschiedenis en ontwikkeling, m.n. literaire termen
- Ontwikkeling van lokale en regionale literatuur a.d.h.v. personage Compa Nanzi

Het SE wordt beantwoord in het Papiamento, maar het gebruik van woorden in het Nederlands, Engels en/ of Spaans als ondersteuning is toegestaan.

ERK Niveau: B2

Hulpmiddelen: woordenboek(en) naar keuze

SE-2

Het schriftelijke schoolexamen wordt afgenomen in 150 minuten. Deze toets betreft schrijfvaardigheid en argumentatieve vaardigheden.

De kandidaat dient tijdens het schoolexamen een betoog in het Papiamento te schrijven. De kandidaat krijgt drie (3) teksten aangeboden, waaruit één wordt gekozen als uitgangspunt voor het schrijven van het betoog. De onderwerpen zijn in lokale en regionale context van aard.

Aan de hand van de inhoud van de gekozen tekst, schrijft de kandidaat een gedocumenteerde tekst, waarvan tekstsoort, doel en publiek gegeven worden. De kandidaat schrijft een betoog aan de hand van de verstrekte informatie en maakt hierbij beroep op eigen kennis van en ervaringen met het zelfgekozen onderwerp.

Over het algemeen, schrijft de kandidaat een tekst waarvan de tekstsoort, het doel en het publiek duidelijk zijn. De kandidaat, als schrijver, onderbouwt zijn/ haar standpunt met zowel feitelijke als niet-feitelijke argumenten maar is bewust van de mogelijke tegenargumenten. De argumenten, redeneringen en informatie-elementen dienen duidelijk, relevant en op Havo-niveau te zijn.

Het eindproduct, het betoog, wordt beoordeeld op basis van het structuur, de inhoud en taalgebruik (grammatica, spelling, woordenschat en coherentie) aan de hand van een rubric.

ERK Niveau: B2

Dit schriftelijk SE wordt onder voorbehoud digitaal afgenomen. De herkansing en/ of het inhaal wordt niet digitaal afgenomen.

Hulpmiddelen: woordenboek

N.B. Het boek *Vocabulario Ortografico di Papiamento* (2009/2013) wordt niet als een woordenboek beschouwd.

SE-3

Het mondelinge schoolexamen duurt ongeveer 20 minuten per kandidaat.

Om deel te nemen aan dit schoolexamen, moet de kandidaat een artikel zelf uitkiezen en voorbereiden. Het artikel en zijn onderwerp moeten aan de volgende eisen voldoen:

- Informatief/ argumentatief van aard
- Afkomstig uit een tijdschrift, krant of internetsite; het artikel wordt ingeleverd in de oorspronkelijke taal
- Actueel; artikel moet gepubliceerd in de periode van **mei 2025** tot en met **januari 2027** zijn
- Het artikel omvang 1000 - 1200 woorden
- Het onderwerp moet relevant en op Havo-niveau zijn
- Het artikel wordt ingeleverd voorzien van een voorpagina
- Het artikel en onderwerp moet goedgekeurd worden door de examinator

Tijdens het S.E.:

- Wordt de kandidaat beoordeeld op basis van zijn/ haar spreek- en gespreksvaardigheden.
- Houdt de kandidaat een mondelinge presentatie van het gekozen en goedgekeurde onderwerp volgens een van tevoren aangegeven en afgesproken structuur, waarbij gebruikt wordt gemaakt van (digitale) ondersteuningsmateriaal (bv. PowerPoint, Canva e.d.), bestaande van 8 tot 10 slides
    1. Tijdens het voorbereiden van de presentatie en ondersteuningsmateriaal, kan de kandidaat gebruik maken van woordenboeken en ander hulpmiddelen naar keuze.
    2. De presentatie wordt gehouden in het Papiaments.
- Gaat de kandidaat in gesprek met de examinatoren, waarbij de kandidaat vragen die het onderwerp/ artikel als uitgangspunt hebben. Daarnaast, beantwoordt de kandidaat vragen van een alledaags karakter.

Bij de beoordeling wordt gelet op inhoud, taal- en woordgebruik, grammaticale correctheid, interactie, vloeiendheid bij het spreken, coherentie en uitspraak.

Het onderwerp/artikel moet uiterlijk **10 februari 2027** via de Classroom ingeleverd zijn bij de examinator. **ERK Niveau: B2** *Indien het onderwerp en artikel niet tijdig wordt ingeleverd, wordt de kandidaat verwezen naar de 'Kleine Commissie'. In geval van nalatigheid kan de leerling een '1' worden toegekend*
Hulpmiddelen: -

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Spaans*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
CP ’25-’26	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets (S, M, P, PO)**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
CP3	PTA spreekvaardigheid (spv)	A, C	1x	Mondeling	15	Nee
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	Literatuur (lit)	A,F	2x	Schriftelijk	120	Nee
SE2	Kijk- en luistervaardigheid (klv)	A, B	1x	Digitaal	60	Nee
SE3	Schrijfvaardigheid (sfv)	D, E	2x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{1*PTA+2*SE1b+1*SE2+2*SE3}{6}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

H4 CP3/ Zij-instromers SE2
PTA (spreekvaardigheid)
De leerling krijgt een tekst die gedurende dertig minuten moet worden voorbereid. Daarna voert de leerling een gesprek van vijftien minuten met de docent over de voorbereide tekst en het thema dat in die tekst aan de orde komt.
Hulpmiddelen: Tijdens de voorbereiding kan de leerling gebruik maken van woordenboeken naar keuze. Tijdens het gesprek zijn er geen hulpmiddelen toegestaan.

SE-1b
Literatuur
De leerling moet vier boeken uit de Spaanse en/of Spaans-Amerikaanse literatuur lezen. Deze boeken moeten worden gekozen uit een door de sectie opgestelde literatuurlijst. Uit elke categorie moet de leerling één titel kiezen. In het SE kunnen ook vragen worden gesteld die te maken hebben met de literaire theorie of met literatuurgeschiedenis voor zover behandeld in de les. **Voor het schooljaar 2026-2027 geldt de volgende literatuurlijst:** **Literatura española actual** 1. Loriga, Ray – Rendición 2. Mola, Carmen - Las madres **Boom latinoamericano** 1. García Márquez, Gabriel - Crónica de una muerte anunciada 2. Vargas Llosa, Mario - ¿Quién mató a Palomino Molero? **Literatura hispanoamericana actual** 1. Bayly, Jaime - La mujer de mi hermano 2. Franco, Jorge - Paraíso Travel **Literatura juvenil** 1. Gomez Cerdá, Alfredo – Eskoria

2. Cierra, Jordi - Las chicas de alambre

Het SE Literatuur moet in het Spaans beantwoord worden.

Hulpmiddelen: woordenboek(en) naar keuze

SE-2

De kandidaat beantwoordt de vragen van de toets in digitaal formaat (voorzien door de CITO). Er mogen tijdens deze toets géén aantekeningen gemaakt worden.

** Kijk- en luistervaardigheid afhankelijk van CITO: **woensdag 10 februari 2027** (onder voorbehoud).

Hulpmiddelen: De kandidaat moet zijn/haar eigen earphone meenemen. Let op! Alleen een earphone met een banana plug kan gebruikt worden.

SE-3

Op grond van een gegeven casus, die in het Spaans gesteld is, schrijft de kandidaat een e-mail of blog in correct Spaans.

De lengte dient tussen 175 en 200 woorden te zijn. Bij de beoordeling wordt o.a. gelet op lengte, inhoud, grammatica, toon, stijl en netheid. De kandidaat mag gebruik maken van eigen woordenboeken, maximaal drie uit de reeks Ned.-Ned., Spaans-Ned., Ned.-Spaans, Spaans-Spaans, Spaans-thuistaal, thuistaal-Spaans.

Niveau ERK: B1

Te raadplegen studiemateriaal:

• ELE Vocabulario Nivel B1
• ELE Grammatica Nivel B1
• ELE Escritura Nivel A2/B1

Hulpmiddelen: maximaal 3 woordenboeken, correctievloeistof

DE EXACTE VAKKEN

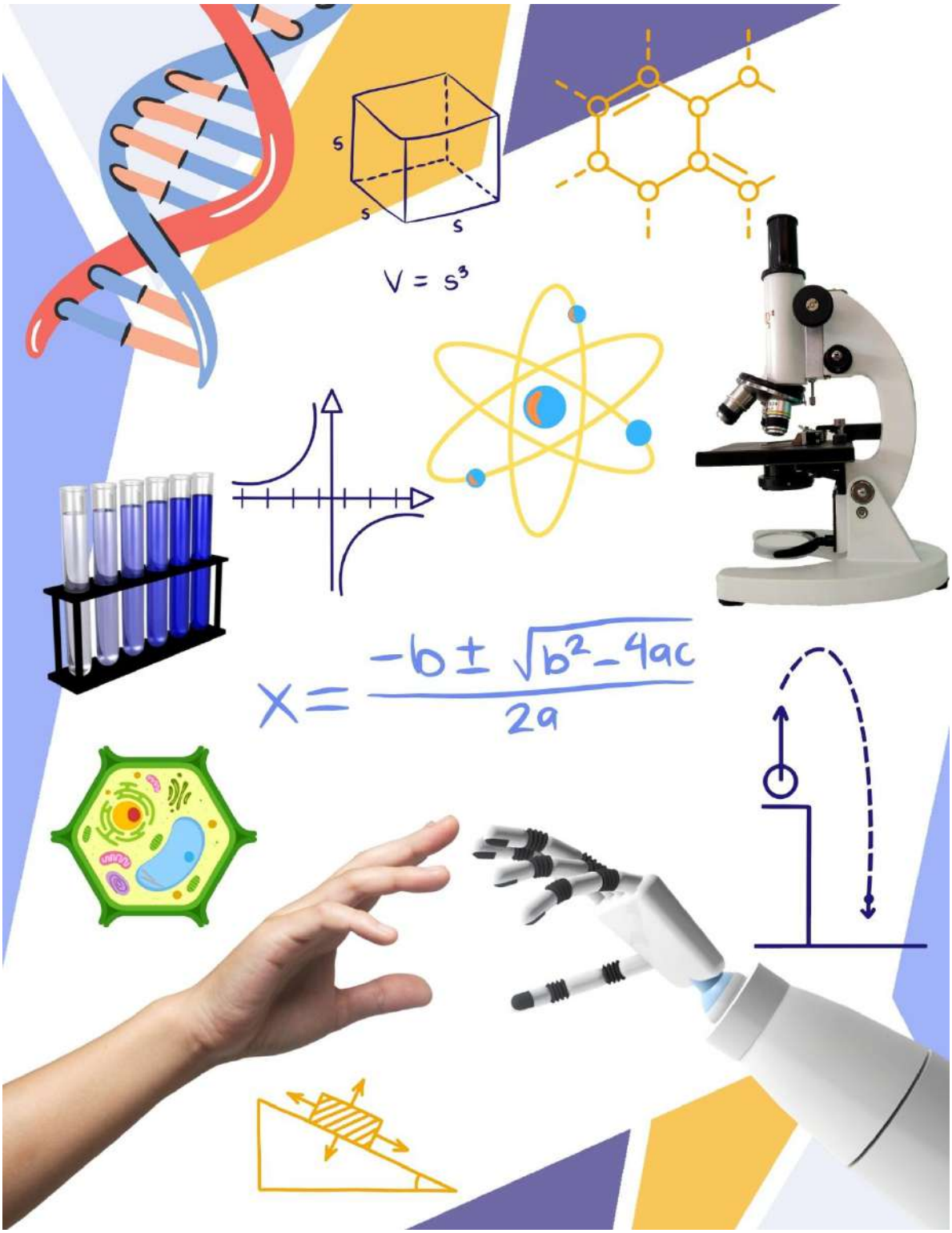

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Biologie*

(reguliere kandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP3	Genetica en Evolutie	E4, F1, F2	1x	Schriftelijk	90	Nee
CP4	Natuurwetenschappelijk Onderzoek	A		PO	N.v.t.	Nee
CP5	Regeling & Waarneming en Gedrag	A,B,C,E,F		Schriftelijk	90	Nee
*NB: (CP3 * 2) + (CP4 * 1) + (CP5 * 2) / 5 = SE H4*						
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Algemeen	A,B,C,E,F	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Ecologie	A,B,C,D,E,F	1x	Praktisch	100+20*	Nee
SE3	Menskunde	A,B,C,D,F	1x	Schriftelijk	120	Nee
**SE2: 100 min toets en 15 min voor o.a. de opzet en het opruimen van materialen. Na de eerste zitting gaan leerlingen in quarantaine. Leerlingen van alle zittingen moeten 30 min voor de aangegeven starttijd aanwezig zijn. Nadat de quarantaine is opgeheven is het niet meer mogelijk deel te nemen aan het SE.*						
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE\ H4+SE1+SE2+E3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE H4
CP3 H4 2025-2026
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T3 Genetica Boek 4: T4 Evolutie
CP4 H4 2025-2026
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T1 BS6 Natuurwetenschappelijk onderzoek theorie + aantekeningen en dictaten
CP5 H4 2025-2026
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T5 Regeling Boek 4: T6 Waarneming en gedrag + aantekeningen en dictaten
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SE-1a
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T1 Inleiding in de biologie (bs 1, 2) Boek 4: T2 Voortplanting Boek 5: T9 DNA + aantekeningen/ dictaten
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SE-2
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T1 Inleiding in de biologie (bs 3, 4 en 5) Boek 4: T7 Ecologie Boek 5: T8 Stofwisseling in de cel Boek 5: T14 Samenhang in de biologie (bs 1, bs 2 pagina 183, bs 4 + bs 5) + Alle preparaten die in de klas worden gemaakt, histologische preparaten van bladeren, knolletjesbacteriën, algen en wieren. + aantekeningen en dictaten
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SE-3
Boek: Biologie voor jouw Boed 5: T10 Vertering (alleen experiment enzymen wordt getoetst bij SE3) Boek 5: T11 Transport Boek 5: T12 Gaswisseling en uitscheiding Boek 5: T13 Afweer Boek 5: T14 Samenhang (bs 2 pagina 184, 185 en 186, b.s 3) + aantekeningen en dictaten
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Biologie*

(biskandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’24-’25	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP3	Regeling en Waarneming & Gedrag	A – D	1x	Schriftelijk	90	Nee
CP4	PO Biologisch Experiment	A		PO	N.v.t.	Nee
CP5	Genetica en Evolutie	A,B,C,E,F		Schriftelijk	90	Nee
NB: (CP3 + CP4 + CP5) / 3 = SE H4						
SE ’26-‘27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Algemeen	A,B,C,E,F	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Ecologie	A,B,C,D,E,F	1x	Praktisch	100+20*	Nee
SE3	Menskunde	A,B,C,D,F	1x	Schriftelijk	120	Nee
**SE2: 100 min toets en 15 min voor o.a. de opzet en het opruimen van materialen. Na de eerste zitting gaan leerlingen in quarantaine. Leerlingen van alle zittingen moeten 30 min voor de aangegeven starttijd aanwezig zijn. Nadat de quarantaine is opgeheven is het niet meer mogelijk deel te nemen aan het SE.*						
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE\ H4+SE1+SE2+SE3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE H4
CP3 H4 2024-2025
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T5 Regeling Boek 4: T6 Waarneming en gedrag + aantekeningen en dictaten
CP4 H4 2024-2025
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T1 BS6 Natuurwetenschappelijk onderzoek theorie + aantekeningen en dictaten
CP5 H4 2024-2025
Boek: Biologie voor jou Boek 4: T3 Genetica Boek 4: T4 Evolutie + aantekeningen en dictaten

Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SE-1 t/m SE3
Voor de leerstofomschrijvingen van SE1 t/m SE3: zie leerstofomschrijving voor reguliere kandidaten.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Biologie*

(zij-instromers: kandidaten die het deel-SE niet hebben gemaakt in HAVO-4 of VWO-5 op Colegio Arubano)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

'26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets (S, M, P, PO)**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
Deel-SE	Natuurwetenschappelijk Onderzoek (PO), Genetica, Evolutie, Gedrag, Regeling en waarneming	B4, B6, B7, E3, E4, F1, F2	1x	Schriftelijk	120	Nee
SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Algemeen	A,B,C,E,F	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Ecologie	A,B,C,D,E,F	1x	Praktisch	100+20*	Nee
SE3	Menskunde	A,B,C,D,F	1x	Schriftelijk	120	Nee

**SE2: 100 min toets en 15 min voor o.a. de opzet en het opruimen van materialen. Na de eerste zitting gaan leerlingen in quarantaine. Leerlingen van alle zittingen moeten 30 min voor de aangegeven starttijd aanwezig zijn. Nadat de quarantaine is opgeheven is het niet meer mogelijk deel te nemen aan het SE.*

Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE\ H4+SE1+SE2+SE3}{4}$

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Deel-SE (tijdens SE1b)
Boek: Biologie voor jouw Boek 4: T1 BS6 Natuurwetenschappelijk onderzoek Boek 4: T3 Genetica Boek 4: T4 Evolutie Boek 4: T5 Regeling Boek 4: T6 Waarneming en gedrag + aantekeningen en dictaten Het deel-SE bestaat uit één toets die de hierboven beschreven thema's omvat.
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek NE-TT en TT-NE en géén correctievloeistof**

SE-1 t/m SE3
Voor de leerstofomschrijvingen van SE1 t/m SE3: zie leerstofomschrijving voor reguliere kandidaten.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2025 – 2026: *Informatica*

(reguliere- en biskandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
CP 5	PO C# Verslag	A,B,D & J	1x	PO	n.v.t.	Nee
CP 6	PO C# Code	A,B,D & J		PO	n.v.t.	Nee
NB: (CP5 + CP6) / 2 = SE H4						
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Fundament 2019 Kernprogramma Module C: C1 t/m C5	C	1x	Digitaal	60	Ja
SE2	Fundament 2019 Kernprogramma Module E: E1 en E2, N 1.5	E	1x	Digitaal	60	Ja
SE3	Fundament 2019 Kernprogramma Module F1 t/m 3 Fundament 2019-Keuzethema’s Instruct Module I1 & L1	F,I,L	1x	Digitaal	60	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE\ H4 + SE1 + SE2 + SE3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1a

C1-2 De leerling kan:

- het onderscheid uitleggen tussen gegevens en informatie;
- in een context voorbeelden van gegevens- en van informatieverwerking geven;
- in een context doelstellingen van gegevensverwerking noemen;
- bij een gegeven doelstelling en in een gegeven context beargumenteren welke informatie noodzakelijk is om de doelstelling te realiseren;
- bij informatie bepalen welke gegevens noodzakelijk zijn om deze informatie te produceren;
- beoordelen of uit een verzameling gegevens bepaalde informatie betrokken kan worden;
- identificeren welke gegevens in een bepaalde context geregistreerd kúnnen worden en in welke informatie daarmee geproduceerd kan worden.

C-3 (is B2)

De leerling:

1. maakt kennis met datastructuren, zoals lijsten, verzamelingen, stack, queue en binary tree (VWO);
2. weet wat de verschillende eigenschappen van deze datastructuren zijn;
3. kan met deze datastructuren programmeren in een programmeertaal zoals Python, C# of PHP;
4. weet welke datastructuur in een bepaalde situatie het beste te gebruiken is.

C4 leerling kan:

- standaardrepresentaties beschrijven van getallen, kleuren, geluidsfragmenten en (bewegende) beelden;
- getallen en getalbewerkingen in decimaal, binair en hexadecimaal uitwerken en aan elkaar verbinden;
- van een type gegevens ten minste twee verschillende representaties, tegen elkaar afwegen;
- de rol van compressie bij het digitaal opslaan van grote hoeveelheden gegevens uitleggen.

C5 De leerling kan:
- omgaan met (potentieel) grote verzamelingen gestructureerde data, waarbij databases een rol spelen en eenvoudige oplossingen, zoals spreadsheets, niet toereikend zijn;
- zoekvragen formuleren om uit een verzameling gestructureerde data de relevante gegevens te halen om daarmee informatie te produceren;
- werken met gegevensverzamelingen met meer dan één tabel.

Hulpmiddelen: Woordenboeken, gewone rekenmachine

SE-2

E1 De leerling kan:
- de architectuur van digitale artefacten uitleggen in termen van drie lagen:
  - Fysieke laag
  - Logische laag
  - Toepassingenlaag;
- beschrijven welke diensten de fysieke laag levert aan de logische laag;
- beschrijven welke diensten de logische laag levert aan de toepassingen laag;
- identificeren welke diensten die door een architectuurelement geleverd worden, noodzakelijk zijn voor bepaalde toepassingen;
- identificeren welke architectuurelementen en componenten bepalend zijn voor de snelheid van bepaalde toepassingen.

E2 De leerling kan:
- enkele security bedreigingen benoemen en in verband brengen met de drie beveiligingsaspecten vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid;
- hierbij ook technische maatregelen benoemen;
- uitleggen dat het mogelijk is om een laag uit het drielagenmodel te bypassen en welke consequenties dit heeft voor de ontwikkeling van een digitaal artefact;
- uitleggen dat hierdoor serieuze bedreigingen kunnen ontstaan voor de security van een digitaal artefact;
- principes van cryptografische maatregelen uitleggen en voorbeelden van zulke maatregelen geven.

Hulpmiddelen: Woordenboeken, gewone rekenmachine

SE-3

F1 De leerling kan:
- heuristieken voor interface ontwerp gebruiken;
- deze heuristieken gebruiken om de gebruikersinterface van een gegeven digitaal artefact te evalueren;
- deze heuristieken, of andere principes van goed ontwerp, toepassen bij ontwerp en ontwikkeling van de gebruikersinterface van digitale artefacten.

F2-3 De leerling kan:
- de relatie tussen ICT en de maatschappij beschrijven en invloed hiervan aangeven;
- nadenken over ICT en de aspecten van ICT beschrijven;
- de verschillen tussen de pessimisten en optimisten beschrijven;

- de ontwikkelingen van kunstmatige intelligentie beschrijven en toepassen op de huidige samenleving;
- de termen **Utopie** en **Distopie** beschrijven en toepassen;
- het begrip de **menselijke maat** beschrijven en toepassen;
- de goede en slechte kanten van techniek beschrijven;
- de ethische regels, privacy gevolgen interpreteren en beschrijven;
- de begrippen autonomie en vertrouwen uitleggen en toepassen.

I1 De leerling kan:
- het begrip kunstmatige intelligentie in eigen woorden beschrijven;
- de (tijdlijn) geschiedenis en ontwikkelingen naar de huidige stand van AI beschrijven;
- de begrippen sterke en zwakke kunstmatige intelligentie in eigen woorden beschrijven;
- het verschil herkennen tussen sterke en zwakke intelligentie uitleggen;
- uitleggen wanneer iets intelligent is;
- de gevaren van kunstmatige intelligentie in eigen woorden beschrijven;
- het reguleren van robots in eigen woorden uitleggen;
- kenmerken voor AI herkennen, toepassen en beschrijven;
- expertsystemen beschrijven;
- expertsystemen herkennen en onderscheiden van AI;
- de termen logische deductie en inductie in eigen woorden uitleggen;
- de termen logische deductie en inductie toepassen en herkennen;
- in eigen woorden uitleggen wat een multi-agent systeem is;
- de verschillende kenmerken van een multi-agent systeem uitleggen;
- de speltheorie uitleggen;
- zwermintelligentie uitleggen en herkennen;
- de verschillende categorieën van machine learning in eigen woorden beschrijven;
- de werking van neuraal netwerk uitleggen;
- werken met de basisbegrippen van de Formele logica;
- werken met eenvoudige voorbeelden van propositielogica;
- werken met eenvoudige voorbeelden van predicatenlogica;
- eenvoudige voorbeelden van Bayesiaanse kanstheorie toepassen;
- eenvoudige voorbeelden van Bayesiaanse netwerken toepassen;
- eenvoudige voorbeelden van Beslistheorie toepassen.

L1 De leerling kan:
- de verschillende netwerk typologieën beschrijven;
- de verschillende componenten van een netwerk beschrijven;
- een netwerk opbouwen uit verschillende componenten;
- de verschillende protocollen beschrijven;
- de verschillende protocollen toepassen;
- in eigen woorden de werking van de verschillende netwerkcomponenten uitleggen;
- in eigen woorden de functie van de verschillende protocollen uitleggen;
- simpele netwerkproblemen oplossen.

Hulpmiddelen: Woordenboeken, gewone rekenmachine

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027: *Informatica*

(zij-instromers: kandidaten die het deel-SE niet hebben gemaakt in HAVO-4 of VWO-5 op Colegio Arubano)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
Deel SE	PO C# Verslag & Code	D & J	1x	PO	n.v.t.	Nee
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Fundament 2019 Kernprogramma Module C: C1 t/m C5	C	1x	Digitaal	60	Ja
SE2	Fundament 2019 Kernprogramma Module E: E1 en E2, N 1.5	E	1x	Digitaal	60	Ja
SE3	Fundament 2019 Kernprogramma Module F1 t/m 3 Fundament 2019-Keuzethema’s Instruct Module I1 & L1	F,I,L	1x	Digitaal	60	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{Deel\ SE + SE1 + SE2 + SE3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Deel- SE
Boek: Fundament & website ftp1.setarnet.aw/users/rellis/ Hoofdstukken: Fund/ Module D:i Ontwikkelen met C#, Webiste – Lessen 1 t/m 5 Programmeren C# Overige info: het deel-SE bestaat uit één PO die de hierboven beschreven hoofdstukken omvat. Zij-instromers werken zelfstandig aan deze PO. De uiterste inleverdatum is **16 november 2026** vóór 14:10 uur bij de lesgevende docent.
Hulpmiddelen: n.v.t.

SE-1 t/m SE3
Voor de leerstofomschrijvingen van SE1 t/m SE3: zie leerstofomschrijving voor reguliere- en biskandidaten.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Natuurkunde*

(reguliere en biskandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP3	Practicum (PSE)	A, I1, I2, I3	1x	Praktisch	90	Nee
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 2, 3, 4, 8 **Samengevat** Hoofdstuk 3, 4, 5	A, C1, C2	2x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 5, 6, 9 **Samengevat** Hoofdstuk 1, 6, 8 (el. mod. niet!)	A, B1, D1, G1	2x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 10, 11 **Samengevat** Hoofdstuk 2, 7	A, B2, E1	2x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{PSE+2*SE1+2*SE2+2*SE3}{7}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1a
H1 Basisvaardigheden: grootheden en eenheden, werken met machten van 10, werken met eenheden, meetonzekerheid en significante cijfers, van meting naar diagram **H2 Beweging**: onderzoek naar bewegingen, eenparig rechtlijnige beweging, eenparig versnelde beweging, beweging in het algemeen, gebruik van formules en diagrammen **H3 Krachten in evenwicht**: krachten en hun eigenschappen, krachten samenstellen, krachten ontbinden, krachten in evenwicht **H4 Krachtwetten:** de eerste wet van Newton, de tweede wet van Newton, valbeweging met luchtweerstand, de derde wet van Newton, momenten, de hefboomwet, momenten in het menselijk lichaam **H8 Arbeid en energie:** arbeid, arbeid en kinetische energie, energievormen, wet van behoud van energie **Samengevat** H3, 4, 5: ter ondersteuning van de eerdergenoemde SysNat hoofdstukken.
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek en géén correctievloeistof**

SE-2
H5 Warmte en temperatuur: het molecuulmodel, transport van warmte, warmtestroom en warmte-uitwisseling, warmte zonder gas **H6 Elektriciteit:** spanning en geladen deeltjes, lading en stroom, weerstand, gebruik van elektrische energie, weerstanden in een schakeling, duurzame energie **H9 Trillingen en golven:** trillingen, harmonische trilling, lopende golven, geluid, muziekinstrumenten **Samengevat** H1, 6: ter ondersteuning van de eerdergenoemde SysNat hoofdstukken.
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek en géén correctievloeistof**

SE-3
H10 Medische beeldvorming: elektromagnetische golven en geluidsgolven, röntgenfoto en CT-scan, kernstraling, halveringstijd en activiteit, risico's van ioniserende straling **H11 Zonnestelsel en heelal:** zonnestelsel, eenparige cirkelbeweging, gravitatiekracht, kijken naar het heelal **Samengevat** H2, 7 ter ondersteuning van de eerder genoemde SysNat hoofdstukken.
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek en géén correctievloeistof**

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Natuurkunde*

(kandidaten die het deel-SE in HAVO-4 of VWO-5 niet hebben gemaakt)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

Deel-SE	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
inhaal	Practicum (PSE)	A, I1, I2, I3	1x	Praktisch	90	Nee
SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 2, 3, 4, 8 **Samengevat** Hoofdstuk 3, 4, 5	A, C1, C2	2x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 5, 6, 9 **Samengevat** Hoofdstuk 1, 6, 8 (el. mod. niet!)	A, B2, D1, G1	2x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	**Systematische Natuurkunde** Hoofdstuk 1, 10, 11 **Samengevat** Hoofdstuk 2, 7	A, B2, E1	2x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{Inhaal\ PSE+2*SE1+2*SE2+2*SE3}{7}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Deel-SE (Inhaal PSE)
Mechanica en electriciteit Boek: Systematische Natuurkunde Hoofdstukken: H1, H2, H3, H7, H8, H9 Duur: 90 min Inhaal PSE voor zij-instromers wordt tijdens de SE-2 periode afgenomen.
Hulpmiddelen: **Binas 7e druk, gewone rekenmachine, woordenboek en géén correctievloeistof**

SE1 t/m SE3
Voor de leerstofomschrijving van SE1 t/m SE3: zie leerstofomschrijving voor reguliere- en biskandidaten

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Scheikunde*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE ’26-’27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1a	Algemene scheikunde	A8, B1, B2, B4, B5, C1, C2, C3, C6, D1	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Praktische vaardigheden	A8, B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C6, D1, F3	1x	Practicum	120	Nee
SE3	Koolstofverbindingen, energieproductie en duurzaamheid	B1, B2, B3, B4, C1, C2, C3, C4, C6, C7, C8, D3, E1, F1, F3, G1, G3	1x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE1a+SE2+SE3}{3}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1a

Boek	Hoofdstuk	Eindtermen
Chemie Overal 4 HAVO	Hoofdstuk 1: Scheiden en reageren	B2, C3, C6, D1
	Hoofdstuk 2: Bouwstenen van stoffen	B1, B4, C1, C2
	Hoofdstuk 3: Stoffen en reacties	A8, B1, B2, B3, B5
	Hoofdstuk 4: Moleculaire stoffen	B1, B2, C1, C2
	Hoofdstuk 5: Zouten en zoutoplossingen	B1, C1, C2
	Hoofdstuk 7: Zuren	B1, B4, C1, C2
Chemie Overal 5 HAVO	Hoofdstuk 8: Basen	B1, B4, C1, C2,
Scheidingsmethoden		D1

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), geodriehoek, passer, gewone rekenmachine, woordenboeken en Binas 7e druk.

SE-2

Boek	Hoofdstuk	Eindtermen
Chemie Overal 4 HAVO	Hoofdstuk 1: Scheiden en reageren	B2, C3, C6, D1
	Hoofdstuk 2: Bouwstenen van stoffen	B1, B4, C1, C2
	Hoofdstuk 3: Stoffen en reacties	A8, B1, B2, B3, B5
	Hoofdstuk 4: Moleculaire stoffen	B1, B2, C1, C2
	Hoofdstuk 5: Zouten en zoutoplossingen	B1, C1, C2
	Hoofdstuk 7: Zuren	B1, B4, C1, C2
Chemie Overal 5 HAVO	Hoofdstuk 8: Basen	B1, B4, C1, C2
	Hoofdstuk 10: Redoxreacties	C1, F3
Scheidingsmethoden		D1

Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), geodriehoek, passer, gewone rekenmachine, woordenboeken en Binas 7e druk.

SE-3		
Boek	**Hoofdstuk**	**Eindtermen**
Chemie Overal 4 HAVO	Par 1.4	C2
	Par 2.3	C2
	Par 2.4	C2
	Par 3.3	C2
	Par 4.4	C2
	Par 7.3	C2
	Hoofdstuk 6: Koolstofchemie	B1, B2, B3, C1, C4
Chemie Overal 5 HAVO	Hoofdstuk 9: Reacties en energie	C1, C3, C6, C7
	Hoofdstuk 10: Redoxreacties	C1, F3
	Hoofdstuk 11:Kunststoffen	B4, C8, D3, E1
	Hoofdstuk 12: Chemie van het leven	F3, G1
	Hoofdstuk 13: Duurzaam produceren	B4, C7, E1, F1, F3, G3
Scheidingsmethoden		D1
Hulpmiddelen: schrijfmaterialen (géén correctievloeistof), geodriehoek, passer, gewone rekenmachine, woordenboeken en Binas 7e druk.		

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Wiskunde A*

(reguliere, biskandidaten en zij-instromers)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
PO	ICT	E	1x	PO	90	Nee
CP6	Telproblemen en formules	B, C, D	1x	Schriftelijk	90	Nee
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1a	Statistiek	E	2x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Tabellen en Verbanden	A, B,C	3x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Verbanden en Formules	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Nee

Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{ICT+CP6+2*SE1+3*SE2+3*SE3}{10}$

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Deel-SE PO/ inhaal zij-instromers tijdens SE1b-periode

Boek	Hoofdstukken	Eindtermen
HAVO WA deel 1	H2: De statistische cyclus	E1 – E2 – E3 – E4 – E5
HAVO WA deel 2	H7: Veranderingen	E1 – E2 – E3 – E4 – E5
	H8: Statistiek met de computer	E1 – E2 – E3 – E4 – E5

Overige info: Het in te halen deel-SE bestaat uit een PO die 90 min in beslag neemt, die individueel of in duo’s op een laptop wordt gemaakt.

Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, laptop, woordenboek(en)

Deel-SE CP6/ inhaal voor zij-instromers tijdens SE1b-periode

Boek	Hoofdstukken	Eindtermen
HAVO WA deel 1	H3: Lineaire verbanden	C3 - C4
	H4: Handig tellen	C1 - B3
HAVO WA deel 2	H5: Veranderingen	D

Overige info: Het gaat om een schriftelijke toets van 90 minuten. De toets wordt individueel gemaakt.

Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)

SE-1a

Boek	Hoofdstukken	Eindtermen
HAVO WA deel 1	H2: De statistische cyclus A	A - E1 - E3
HAVO WA deel 2	H7: Statistiek en beslissingen	E1 - E2 - E3 - E4

HAVO WA deel 3	H10: Statistiek gebruiken	E1 - E2 - E3 - E4
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

SE-2		
Boek	**Hoofdstukken**	**Eindtermen**
HAVO WA deel 1	H1: Tabellen en grafieken	A - B1 - C1 - C2
	H3: Lineaire verbanden	B2 - C2 - C4
HAVO WA deel 2	H6: Rekenregels en formules	C2 - C3 - C4 - C5
HAVO WA deel 3	H9: Exponentiële verbanden	C5
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

SE-3		
Boek	**Hoofdstukken**	**Eindtermen**
HAVO WA deel 3	H11 (11.1 t/m 11.4): Formules en variabelen	B2 - C3
	H12(12.2, 12.3 en 12.5): Examentraining	A - B - C - D
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Wiskunde B*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE ’26-’27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Analyse, Goniometrie en Meetkunde	B, C	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Analyse en Differentiëren	A, B, D	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Toegepaste Analyse	A, B, D	1x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE1+SE2+SE3}{3}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b		
Boek	**Hoofdstukken**	**Eindtermen**
HAVO WB deel 1	Hoofdstuk 3: Hoeken en afstanden	B2, C1
HAVO WB deel 2	Hoofdstuk 7: Lijnen en cirkels Hoofdstuk 8: Goniometrie (8.1 t/m 8.4)	C1, C2 B1, B4
HAVO WB deel 3	Hoofdstuk 10: Meetkundige berekeningen	C1, C2
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

SE-2		
Boek	**Hoofdstukken**	**Eindtermen**
HAVO WB deel 1	Hoofdstuk 2: Veranderingen	D1 t/m D3
HAVO WB deel 2	Hoofdstuk 5: Machten, exponenten en logaritmen Hoofdstuk 6: De afgeleide functie	A3, B1, B2 D3, D4
HAVO WB deel 3	Hoofdstuk 9: Exponentiële en logaritmische formules	B1, B2, B3
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

SE-3		
Boek	**Hoofdstukken**	**Eindtermen**
HAVO WB deel 1	Hoofdstuk 1: Formules en grafieken Hoofdstuk 4: Werken met formules	B1, B2 A3, B1, B2
HAVO WB deel 2	Hoofdstuk 6: De afgeleide functie	D3, D4
HAVO WB deel 3	Hoofdstuk 11: Verbanden en functies (11.3 t/m 11.5)	B1 t/m B3, D
Hulpmiddelen: Grafische rekenmachine in de examenstand, woordenboek(en)		

De KUNSTVAKKEN EN L.O.

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027:
Culturele en kunstzinnige vorming
(reguliere, biskandidaten en zij-instromers)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE '26-'27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Kennis van kunst en cultuur	A1-2-3 B1-4-5-6 C1-13 C2-14 D1-1 B3-9 B4-10 C3-15	1x	Schriftelijk	90	Nee
SE2	Kennis van kunst en cultuur		1x	Schriftelijk	90	Ja
SE3	Presenteren aan publiek	F11 t/m F19	4x	Praktisch	15	Nee

Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{1*SE1b+1*SE2+4*SE3}{6}$

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b

BOEK 1: Cultuur van Romantiek en Realisme in de negentiende eeuw (Oranje boek)

Hoofdstuk 1 – inleiding in de 18e en 19e eeuw	(blz. 4 t/m 6)
Hoofdstuk 2 – Het Neoclassicisme	(blz. 7 t/m 15)
Hoofdstuk 3 – De Romantiek	(blz. 16 t/m 45)
Hoofdstuk 4 – De tweede helft van de 19e eeuw – Realisme	(blz. 46 t/m 61)
Hoofdstuk 5 – Het Fin de siècle	(blz. 62 t/m 75)

Hulpmiddelen: Woordenboek NED

SE-2

BOEK 2.1: ART-HISTORY-DE Twintigste Eeuw – Cultuur van het Moderne en massacultuur in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Hoofdstuk 1 – Inleiding: De negentiende eeuw	(blz. 6 t/m 13)
Hoofdstuk 2 – De Maatschappij in de nieuwe eeuw	(blz. 14 t/m 19)
Hoofdstuk 3 – Kunst en gevoel (Expressionisme)	(blz. 20 t/m 37)
Hoofdstuk 4 – Kunst en verstand (Bauhaus, Picasso, Brancusi, Fotografie)	(blz. 38 t/m 57)
Hoofdstuk 5 – Kunst als boodschap (Dada, Futurisme, Surrealisme, Dali)	(blz. 61 t/m 72)
Hoofdstuk 6 – Kunst en amusement	(blz. 76 t/m 90)

Hulpmiddelen: Woordenboek NED

SE-3

Multidisciplinaire voorstelling voor publiek (F2.1, F2.2, F2.3) Een musical van minimaal 15 minuten, waar alle 4 de disciplines in voor moeten komen: Drama, Dans, Muziek en Beeldende Vorming. Je

maakt de musical in een groep van 6 of 7 personen. Als je meer dan 4x afwezig bent dan gaat er een vol punt van je groepsbeoordeling af. De CKV-profiel presentaties worden op **donderdag 8 en vrijdag 9 april 2027** gehouden. Een voorstelling overdag en een voorstelling 's avonds voor je ouders/vrienden.
Hulpmiddelen: diverse attributen

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026-2027:
Lichamelijke opvoeding
(reguliere kandidaten)

Toelichting L.O. examenprogramma:

Het examenprogramma voor LO begint in het voorexamenjaar en loopt door tot januari 2027 in het examenjaar. In het voorexamenjaar maken leerlingen een Microteaching-opdracht, die het deelcijfer bepaalt. In het examenjaar worden de onderdelen Microteaching, inzet en conditie beoordeeld. Het deelcijfer uit het voorexamenjaar en het cijfer van het examenjaar bepalen samen het eindcijfer voor de examenopdracht van Microteaching.

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

De examenleerling wordt beoordeeld op 4 onderdelen:

1. **Bewegen & Regelen: de regel vaardigheid (In het voor examenklas)**
   De leerling toont zijn of haar vermogen om in een tweetal een fysieke activiteit te plannen en te leiden door middel van een Micro teaching les, waarbij lesgeven en begeleiden centraal staan
2. **Bewegen & Regelen: de regel vaardigheid (In het examenklas)**
   De leerling toont zijn of haar vermogen om een fysieke activiteit te plannen en te leiden door middel van een Micro teaching les.
3. **Bewegen en gezondheid;**
   De kandidaat is verantwoordelijk voor zijn /haar eigen fitheid, kan zelfstandig een trainingsprogramma volgen zodat hij/ zij de conditietest (shuttle run test, of duurloop 2,5 km naar behoren/voldoende kan uitvoeren
4. **Bewegen:**
   De kandidaat kan op een verantwoorde wijze en met plezier deelnemen aan alle bewegingsactiviteiten die worden aangeboden, de bewegingscultuur (Inzet).

Beoordeling en bepaling eindcijfer:

Het eindcijfer wordt bepaald door het deelcijfer Microteaching van H4/V5 (2x) en het cijfer van Microteaching H5/V6 (4x) plus conditiecijfer (1x) en inzetcijfer (1X). Dit resultaat wordt omgezet in een beoordeling als volgt:

G- Goed
RV- Ruim Voldoende
V- Voldoende
O- Onvoldoende

Het gemiddelde cijfer wordt als volgt beoordeeld:

- 5,4 en minder → O
- 5,5 – 6,4 → V
- 6,5 – 8,4→ RV
- 8,5 en hoger → G

De Micro teaching les in het examenjaar moet met tenminste 5,5 worden afgerond. Als een leerling minder dan een 5,5 haalt voor de Micro teaching les, volgt er automatisch een herkansing voor de kandidaat. De andere onderdelen zijn niet herkansbaar.

Beoordeling LO				
	Onderdelen	EXAMEN Opdracht	Weging	Herkansbaar
H5/V6	1	Microteaching Examen	4x	ja, cijfer < 5,5 (80-20 regeling)
	2	Conditietest	1x	Nee
	3	Inzet*	1x	Nee
	4	Microteaching opdracht voorexamenjaar	2x	Nee
*Presentie bij LO heeft invloed op de inzet cijfer. Bij LO lessen geldt de 80/20-regeling waarbij een kandidaat minimaal 80% van de lessen aanwezig moet zijn. Bij minder dan 80% aanwezigheid wordt het inzet cijfer onvoldoende.				

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

In het vak Lichamelijke Opvoeding ontwikkelen leerlingen hun regelvaardigheden door het ontwerpen en geven van sportlessen of fysieke activiteiten. Hierbij leren zij hoe ze kennis uit de bewegingswereld kunnen toepassen in de praktijk. Daarnaast reflecteren leerlingen op hun eigen lesontwerp en uitvoering om hun effectiviteit als lesgever/leider te verbeteren.

Inzet is een belangrijk onderdeel van de beoordeling. Leerlingen worden beoordeeld op Het op een verantwoordelijke wijze en met plezier deelnemen aan bewegingsactiviteiten staat centraal in de bewegingscultuur. Zo te denken aan aanwezigheid en stiptheid, het dragen van de correcte sportkleding, actieve deelname aan alle disciplines, hulpverlening aan anderen en het opruimen en goede omgang met materialen.

De kandidaat is verantwoordelijk voor zijn/haar eigen fitheid. Gezondheid staat centraal in LO en in het leven, het is belangrijk dat de leerling weet wat ze kunnen doen om goede algehele conditie te behouden.

3. HERKANSINGEN

Een kandidaat die in de voor-examenklas voor de opdracht Microteaching een 3,0 of lager behaalt, is verplicht deze opdracht in de examenklas opnieuw te maken.

Kandidaten die het onderdeel ‘Micro teaching' met een cijfer lager dan 5,5 afronden zijn verplicht de opdracht te herkansen. De herkansing vindt, voor zover mogelijk, plaats tijdens de reguliere lessen. Anders vindt de herkansing plaats in de periode **januari – april 2027**. De herkansing dient met een voldoende beoordeling te worden afgesloten. Per kandidaat is maximaal één herkansing toegestaan.

4. ATTEST-KANDIDATEN

Attest - kandidaat: Een kandidaat voor wie het vanwege gezondheidsredenen niet mogelijk is om mee te doen aan een (1), of meerdere onderdelen van het L.O. programma.

De kandidaat is verplicht mee te doen aan de ‘Micro-Teaching’ opdracht en de kandidaat is verplicht een authentiek doktersbewijs in te leveren, waarin duidelijk de periode staat vermeld waarin de kandidaat niet mag deelnemen aan L.O. Dit bewijs wordt aan de afdeling conrector en een kopie aan de mentor en aan de docent L.O. overhandigd.
Afhankelijk van de conditie van de attest-kandidaat worden passende regelende taken aangeboden. Deze regel-vaardigheden worden beoordeeld door de LO docent.

DE MAATSCHAPPIJVAKKEN

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Aardrijkskunde*

(reguliere- en biskandidaten + zij-instromers)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP ’25-’26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets (S, M, P, PO)	Duur (min)	Herkansbaar
CP5	Wereldbeeld + Klimaat en - Landschap	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Ja
CP6	Aruba + Caribisch Gebied	A, E	1x	Schriftelijk	45	Nee
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1	-	-	-	-	-	-
SE2	Globalisering + Endogene en Exogene Processen	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Brazilië	A, D	3x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{3*CP5 + CP6 + 3*SE2 + 3*SE3}{10}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

CP5 H4 (Zij-instromers halen dit in tijdens SE1a-week)
Domein: WERELD Methode: BuiteNLand HAVO 4 Hoofdstuk 2. Wereldbeeld. 2.1 Patronen: welvaart en welzijn. 2.2 Patronen: bevolkingsspreiding. 2.3 Patronen: de culturele wereldkaart. 2.4 Samenhang: ontwikkeling en werk. 2.5 Samenhang: ontwikkeling en bevolkingsgroei. 2.6 Samenhang: ontwikkeling en verstedelijking. 2.7 Een grens tussen rijk en arm. 2.8 Relaties: handel en investering. 2.9 Relaties: bevolking en migratie. Domein: AARDE Methode: BuiteNLand HAVO 4 Hoofdstuk 3. Klimaat en landschap. 3.1 Wereldwijde luchtstromen. 3.2 Seizoenen. 3.3 Zeestromen en klimaatgebieden. 3.4 Landschapszones 1. 3.5 Landschapszones 2. 3.6 Mens en landschap 1. 3.7 Mens en landschap 2.
Hulpmiddelen: Grote Bosatlas 55e of 56e druk, woordenboeken naar keuze

CP6 H4 (Zij-instromers halen dit in tijdens SE1b-week)

Domein: LEEFOMGEVING
Methode: Wikiwijs Cariben
E1.1 Caribische regio
E1.2.2 Klimaat en landschap (alleen Stap 2: Klimaat en landschap + Stap 3: Orkanen)
E1.3 Politieke dimensie: Politiek in het Caribisch deel van het Koninkrijk
E1.4.1 Demografische dimensie: Natuurlijke bevolkingsgroei
E1.4.2 Demografische dimensie: Sociale bevolkingsgroei
E1.5.1 Sociaal culturele dimensie: Kennismaken met sociaal-culturele kenmerken

Hulpmiddelen: Grote Bosatlas 55e of 56e druk, woordenboeken naar keuze

SE-2

Domein: WERELD
Methode: BuiteNLand HAVO 5
Hoofdstuk 1. Globalisering.
1.1 Globalisering: One World?
1.2 Economische globalisering: oorzaken.
1.3 Economische globalisering: gevolgen.
1.4 Globalisering: one culture?
1.5 Sociale globalisering: migratie.
1.6 Gevolgen van sociaal-culturele globalisering.

Domein: AARDE
Methode: BuiteNLand HAVO 5
Hoofdstuk 2. Endogene en exogene processen.
2.1 Opbouw van de aarde en platentektoniek.
2.2 Vulkanisme en aardbevingen.
2.3 De vorming van gebergten.
2.4 De afbraak van gebergten.
2.5 Erosie en sedimentatie.
2.6 De gesteentekringloop.
2.7 Natuurlijke gevaren in de VS.
2.8 De risico's van natuurgevaar in de VS.

Hulpmiddelen: Grote Bosatlas 55e of 56e druk, woordenboeken naar keuze

SE-3

Domein: GEBIEDEN
Methode: BuiteNLand HAVO 5
Hoofdstuk 3. Brazilië.
3.1 Beeldvorming.
3.2 Klimaat en landschap.
3.3 Natuurlijke rijkdom.
3.4 Economie en politiek.
3.5 Sociale ontwikkelingen.
3.6 Brazilië in Zuid-Amerika en de wereld.
3.7 Amazonia: de betekenis.
3.8 Amazonia: de bedreigingen.
3.9 Amazonia: de toekomst.
3.10 Etniciteit en ongelijkheid.

Hulpmiddelen: Grote Bosatlas 55e of 56e druk, woordenboeken naar keuze

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Bedrijfseconomie*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE '26-'27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Bedrijfseconomie in Balans H1, H2, H20 t/m H25	A, F	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Bedrijfseconomie in Balans H15, H16, H26 t/m H29	D, G	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Bedrijfseconomie in Balans H3 t/m H14, H17 t/m H19	B, C, E	1x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE1+SE2+SE3}{3}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b
Bedrijfseconomie in Balans H1: Basisrekenvaardigheden H2: Balans, winst- en verliesrekening en liquiditeit H20: Kostensoorten H21: Break-evenanalyse H22: Resultaten, belastingen en winstverdeling H23: Accrual-accounting en matchingprincipe H24: Interne verslaggeving H25: Financiële planning
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken

SE-2
Bedrijfseconomie in Balans H15: Vermogen H16: Investeringsanalyse en financiering H26: Externe verslaggeving H27: Regels balans H28: Regels winst-en-verliesrekening H29: Kengetallen
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken

SE-3
Bedrijfseconomie in Balans H3: Verzekeren, studeren en lenen H4: Sparen en beleggen H5: Enkelvoudige en samengestelde interest H6: Woning H7: Familie H8: Organisatie en maatschappij

H9: Eigen onderneming? H10: Keuze rechtsvorm H11: Organisaties en management H12: Communicatieproces H13: Arbeidsrecht H14: Personeelsbeleid H17: Marketingbeleid H18: Product en prijs H19: Plaats en promotie
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Economie*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

SE '26-'27	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
SE1b	Module 4+5+6+7 (H1,2 en 5)	A,B,E,F,G	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Module 1+2+3+7 (H3 en 4)	A,B,C,D,H	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Module 5+7+8+ arbeidsmarkt	A,F,H,I	1x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE1+SE2+SE3}{3}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b
• Economische vaardigheden (Domein A) • Module 4 Heden, Verleden en Toekomst (Domein E) • Module 5 Samenwerken en onderhandelen (Speltheorie): Alle hoofdstukken (Domein A+F) • Module 6 Risico + Informatie: Alle hoofdstukken (Domein A+G) • Module 7 Welvaart, Economische Groei en arbeidsmarkt: H1,2 en 5 (Domein A+H)
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken naar keuze

SE-2
● Economische vaardigheden (Domein A) ● Module 1 Schaarste en Ruil: Alle hoofdstukken (Domeinen A+B+C) ● Module 2+3 Markten: Alle hoofdstukken (Domeinen A+ D) ● Module 7 Welvaart , Economische Groei en arbeidsmarkt: H3 EN H4 (Domein A+H)
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken naar keuze

SE-3
• Module 5 Samenwerken en onderhandelen (Speltheorie) Alle hoofdstukken (Domein A+F) • Module 7 Welvaart , Economische Groei en arbeidsmarkt: H1,2 en 5 (Domein A+H) • Module 8 Goede tijden, slechte tijden Alle hoofdstukken (Domeinen A+I)
Hulpmiddelen: gewone rekenmachine, woordenboeken naar keuze

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Filosofie*

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN						
CP ’25-’26	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
CP6	H5: Sociale filosofie	A, D	2x	Schriftelijk	90	Ja
SE ’26-’27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	ET 1 – 15	A, B, C	4x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	ET 16 – 25	A, B, C	4x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	ET 26 – 30	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{2*CP6+4*SE1b+4*SE2+3*SE3}{13}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Sociale Filosofie
H4 2025-2026 CP6/ Inhaal SE1a zij-instromers en biskandidaten
SOCIALE FILOSOFIE: WAT IS EEN RECHTVAARDIGE SAMENLEVING? Centrale begrippen en onderscheidingen – de centrale begrippen: staat, legitimiteit, natuurtoestand, maatschappelijk verdrag, schaarste, vervreemding, ideologie, rechtvaardigheid, gelijkheid, macht, disciplinering, utopie; – de begrippenparen: macht en recht, recht en plicht, natuurrecht en positief recht, negatieve en positieve vrijheid. Daarbij kan de leerling de volgende begrippen en filosofen uitleggen en toepassen: - Hobbes, homo homini lupus, soeverein (door sociaal contract) - Rousseau - Marx – communisme - Plato, filosoof-koning, overheid doet opvoeding. - Aristoteles, alle vrije mannen - Anarchisme - In de politiek: links/rechts, conservatief/progressief, nationalistisch/globalistisch
Hulpmiddelen: Woordenboek

SE-1b
De leerling leert hiervoor de stof bij ET 1-15 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina’s 8-26 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren. De kanditaten kunnen: • het vraagstuk van de relatie tussen mens, dier en natuur benaderen vanuit dierethische en milieufilosofische benaderingen. • een begripsanalyse maken van mens, dier en natuur.

- verschillende opvattingen over de relatie tussen mens, dier en natuur herkennen, uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren aan de hand van voorbeelden of casussen.
- de opvattingen van Aristoteles, Descartes, Plessner en de evolutionaire opvatting (Darwin en Gruen) over het verschil tussen mensen en dieren uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- Gruens argumentatie weergeven en evalueren volgens welke structuur debatten over menselijk exceptionalisme verlopen. Daarbij kunnen zij voorbeelden geven uit het debat over het gebruik van werktuigen.
- uitleggen en evalueren dat volgens Aristoteles de mens een dier is dat kan denken.
- uitleggen en evalueren dat volgens Descartes dieren niet meer zijn dan machines.
- uitleggen en evalueren dat het volgens Plessner in de aard van de mens zit om cultuur te scheppen.
- uitleggen en evalueren dat volgens de evolutionaire opvatting (Darwin en Gruen) het verschil tussen mensen en andere diersoorten een kwestie van gradatie is en dat er geen basis is voor menselijk exceptionalisme.
- de opvattingen van utilisme (Singer), plichtethiek (Kant & Regan), zorgethiek (Donovan & Adams) en deugdethiek over wat een goede omgang met dieren is uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het utilisme van Singer het leed en genot van dieren net zo zwaar meegewogen moet worden in morele overwegingen als dat van mensen.
- Singers argumentatie weergeven en evalueren dat dieren pijn kunnen voelen.
- uitleggen en evalueren dat volgens de plichtethiek van Regan ieder wezen dat ervaring-van-het-leven heeft bepaalde rechten heeft en nooit louter als middel tot een doel mag worden gebruikt.
- uitleggen en evalueren dat we volgens de zorgethiek van Donovan & Adams andere plichten hebben naar onze huisdieren dan naar andere dieren, omdat we een speciale band met ze hebben.
- kunnen uitleggen en evalueren dat volgens de moderne deugdethische benadering elk dier zich moet kunnen ontplooien naar zijn eigen aanleg.

Hulpmiddelen: Woordenboek

SE-2

De leerling leert hiervoor de stof bij ET 16-25 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina's 27-41 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren.

De kandidaten kunnen:

- de opvattingen van het antropocentrisme, biocentrisme (Taylor), ecocentrisme (Leopold) en Vogel over wat natuur is en welke implicaties dat heeft voor de houding van mensen tot de natuur uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het biocentrisme van Taylor alle levende wezens tot de morele cirkel behoren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecocentrisme van Leopold waarde moet worden toegekend aan de ecosfeer en alle levende en niet-levende onderdelen daarvan.
- uitleggen en evalueren dat we volgens Vogel helemaal moeten afstappen van het concept 'natuur' en moeten spreken over onze omgeving inclusief de bebouwde wereld om ons heen.
- Vogels argumentatie weergeven en evalueren dat natuur en cultuur niet helder te onderscheiden zijn.
- de opvattingen van het ecolibertarisme, liberaal-egalitarisme (Pogge), eco-autoritarisme (Ophuls) en communalisme (Bookchin) over het inrichten van de samenleving om milieu- en klimaatproblemen op te kunnen lossen uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecolibertarisme milieuproblemen zo veel mogelijk via de markt moeten worden opgelost.

- uitleggen en evalueren dat volgens het liberaal-egalitarisme (Pogge) natuurlijke hulpbronnen rechtvaardig moeten worden verdeeld.
- uitleggen en evalueren dat volgens het eco-autoritarisme (Ophuls) liberale democratieën niet in staat zijn om milieuproblemen adequaat op te lossen, daarvoor is een autoritair systeem nodig.
- uitleggen en evalueren dat volgens het communalisme (Bookchin) ecologische problemen voornamelijk voortkomen uit hiërarchie en dominantie.

Hulpmiddelen: Woordenboek

SE-3

De leerling leert hiervoor de stof bij ET 26-30 uit de syllabus. Deze stof staat op de pagina's 42-47 van de syllabus. De leerling moet deze stof kunnen reproduceren, toepassen en evalueren.

De kandidaten kunnen:

- de opvattingen van het ecomodernisme, ecofeminisme (Plumwood), lokalisme (Berry) en anti-imperialisme (Shiva) over oplossingsrichtingen voor milieu- en klimaatproblemen uitleggen, vergelijken, toepassen en evalueren.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecomodernisme technologie gebruikt kan worden om klimaatproblemen aan te pakken zonder dat dit ten koste gaat van de levensstandaard.
- uitleggen en evalueren dat volgens het lokalisme van Berry lokale gemeenschappen en landbouwpraktijken een duurzaam en eerlijk alternatief zijn voor de globaliserende economie.
- uitleggen en evalueren dat volgens het anti-imperialisme van Shiva natuurbescherming een toewijding aan sociale rechtvaardigheid, bio- en culturele diversiteit, en het geloof in de samenhang van alles dat leeft moet zijn.
- uitleggen en evalueren dat volgens het ecofeminisme van Plumwood het rationalisme bepalend is voor de onderdrukking van vrouwen en van de natuur.

Hulpmiddelen: Woordenboek

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Geschiedenis*

(reguliere en biskandidaten)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

CP '25-'26	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
CP1	MemoMax Paragraaf 1.2 + 1.4 Rijken & stadstaten en Europa & het Midden-Oosten	A, B, C	1x	Schriftelijk	45	Nee
CP2	MemoMax Paragraaf 2.1 + 2.2 Wereldwijde contacten en de Renaissance	A, B, C		Schriftelijk	45	Nee
CP3	MemoMax Paragraaf 4.1 + 4.3 Verlichting en Burgers aan de macht	A, B, C		Schriftelijk	45	Nee
CP4	MemoMax Paragraaf 5.1 + 6.1 + 6.2 Industriële Revolutie, nationalisme, modern imperialisme	A, B, C		Schriftelijk	45	Nee
CP5	Latijns-Amerika en de westerse wereld: Hoofdstuk 1 t/m 3	A, B, C, D		Schriftelijk	45	Nee
CP6	Latijns-Amerika en de westerse wereld: Hoofdstuk 4 t/m 6	A, B, C, D		Schriftelijk	45	Nee
NB: (CP1 + CP2 + CP3 + CP4 + CP5 + CP6) / 6 = SE H4						
SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	Burgerschap en Bestuur Aruba. (Staatsinrichting): Inleiding, Statuut, GS Status Aparte, Slaatsregeling, Verkiezingen, Parlement, Regering, Gouverneur, Rechterlijke Macht, Colleges van Advies, Financiën	A, C, D, E	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Abolitionisme & Racisme, Moderne Wereld, Eerste Wereldoorlog, Sovjet-Unie, Verenigde Staten	A, B, C	1x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Fascisme in het Interbellum, Tweede Wereldoorlog, De Shoah, Oost en West, Democratie in de verdrukking	A, B, C	1x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{SE\ H4 + SE1a + SE2 + SE3}{4}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

SE-1b
SE1 Leerstof Burgerschap en Bestuur Aruba. (Staatsinrichting) Blz. 16 t/m 19: Inleiding boek Blz. 40 t/m 42: inleiding Europese burger

Blz. 48 t/m 57: Statuut Blz. 62 t/m 69: Statuut Blz. 72 t/m 82: Statuut Blz. 88 t/m 114: GS van de Status Aparte Blz. 120 t/m 141: Staatsregeling Blz. 142 t/m 161: Verkiezingen Blz. 162 t/m 183: De Staten/parlement van Aruba Blz. 188 t/m 202: De regering/ministerraad Blz. 82, 83, 169, 192 t/m 195, 198, 199: Gouverneur Blz. 204 t/m 223: Justitie en de rechterlijke macht Blz. 226 t/m 234: Colleges van Advies + Landsfinanciën
Hulpmiddelen: Gewone rekenmachine, woordenboek(en)

SE-2
SE2 Leerstof MEMO (Geschiedenis voor de bovenbouw): 6.3: Abolitionisme + Racisme 7.1: Moderne Wereld 7.2: Eerste Wereldoorlog 7.3: Sovjet-Unie 7.4: Verenigde Staten
Hulpmiddelen: Gewone rekenmachine, woordenboek(en)

SE-3
SE3 leerstof: MEMO (Geschiedenis voor de bovenbouw): 7.5: Fascisme in het Interbellum 8.1: Tweede Wereldoorlog 8.2: De Shoah 9.1: Oost en West 10.3: Democratie in de verdrukking
Hulpmiddelen: Gewone rekenmachine, woordenboek(en)

SCHOOLEXAMEN HAVO 2026 – 2027: *Geschiedenis*

(kandidaten die het deel-SE in HAVO-4 of VWO-5 niet hebben gemaakt)

1. ALGEMEEN OVERZICHT ONDERDELEN

Deel-SE	Vaardigheid/Thema	Domein	Gewicht	Soort toets	Duur (min)	Herkansbaar
inhaal	Geschiedenis van Latijns-Amerika	A,B	1x	Schriftelijk	120	Nee
SE '26-'27	**Vaardigheid/Thema**	**Domein**	**Gewicht**	**Soort toets**	**Duur (min)**	**Herkansbaar**
SE1b	Burgerschap en Bestuur Aruba. (Staatsinrichting): Inleiding, Statuut, GS Status Aparte, Slaatsregeling, Verkiezingen, Parlement, Regering, Gouverneur, Rechterlijke Macht, Colleges van Advies, Financiën	A, C, D, E	3x	Schriftelijk	120	Ja
SE2	Abolitionisme & Racisme, Moderne Wereld, Eerste Wereldoorlog, Sovjet-Unie, Verenigde Staten	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Ja
SE3	Fascisme in het Interbellum, Tweede Wereldoorlog, De Shoah, Oost en West, Democratie in de verdrukking	A, B, C	3x	Schriftelijk	120	Nee
Bepaling Eindcijfer Schoolexamen (EC) = $\frac{1*Inhaal\ SE\ H4 + 3*SE1a + 3*SE2+3*SE3}{10}$						

2. LEERSTOFOMSCHRIJVING

Deel-SE (inhaal SE H4)
Boek: Latijns-Amerika en de westerse wereld Hoofdstukken: 1 t/m 6 + de aan de leerlingen verstrekte PowerPointpresentaties in HAVO-4
Hulpmiddelen: Gewone rekenmachine, woordenboek(en)

SE1 t/m SE3
Voor de leerstofomschrijving van SE1 t/m SE3: zie leerstofomschrijving voor reguliere- en biskandidaten

EX. 1 LIJST HAVO 2026-2027

lijst van de examenkandidaten en hun examenvakkenpakket

Examennr	Klas	Profiel	ne	en	ckv	lo	i&s	pws	sp	pap	wa	wb	na	sk	bi	ec	be	ak	gs	ckvpr	inf	fil	aantal examen vakken
3001	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1					7
3002	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1							1	1		1		7
3003	H5B	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1	1							7
3004	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1		1	1	1							1	7
3005	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1		1		1			7
3006	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1	7
3007	H5K	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1		1							7
3008	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1		1			7
3009	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1	1			7
3010	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1	1				7
3011	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1	1				7
3012	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
3013	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3014	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
3015	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1	1				7
3016	H5I	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1			1						7
3017	H5E	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1			1	1			7
3018	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1								1	1	1			7
3019	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1		1					7
3020	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1									7
3021	H5G	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1	1			1				7
3022	H5D	HU	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1		1			7
3023	H5J	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
3024	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1		1					7
3025	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1			1					7
3026	H5C	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1	1								7
3027	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1			1	7
3028	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1			1				7
3029	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
3030	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1	1				7
3031	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3032	H5C	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1		1				1	7
3033	H5G	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1					1			7
3034	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1			1	7
3035	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1								7
3036	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1							1	7
3037	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1			1			1	7
3038	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1	1			7
3039	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1		1			1	7

3040	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1									7
3041	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1		1							7
3042	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1			1					7
3043	H5F	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1		1				1	7
3044	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1			1				1	7
3045	H5F	HU	1	1	1	1	1	1	1		1					1			1	1				7
3046	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1								1	1	1				7
3047	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1									7
3048	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1		7
3049	H5I	NW	1	1	1	1	1	1		1		1		1	1		1							7
3050	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1		1						7
3051	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1							7
3052	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1						7
3053	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1									7
3054	H5H	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1	1									7
3055	H5J	NW	1	1	1	1	1	1	1			1		1	1				1					7
3056	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1					1	7
3057	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1			1			7
3058	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1		1	1	1		1						7
3059	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1		1					7
3060	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1			1			7
3061	H5E	NW	1	1	1	1	1	1			1		1	1		1			1					7
3062	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1						7
3063	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1									7
3064	H5B	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1		1								7
3065	H5A	MM	1	1	1	1	1	1			1						1	1	1				1	7
3066	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1	1					7
3067	H5D	MM	1	1	1	1	1	1		1	1							1	1	1				7
3068	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1				1			1	1					7
3069	H5G	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1					1				7
3070	H5H	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1	1									7
3071	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1							1	7
3072	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1	1					7
3073	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1									7
3074	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1		1	1					7
3075	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1		1						7
3076	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1						1	1	1					7
3077	H5H	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1	1									7
3078	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1	1					7
3079	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1		1						7
3080	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1		1				1	7
3081	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1			1			7
3082	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1		1	1						1			7
3083	H5K	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1						1			7
3084	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1		1					7

3085	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
3086	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1				1			1	1				7
3087	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
3088	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1				1	1		1					7
3089	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1			1		7
3090	H5G	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1					1			7
3091	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1	7
3092	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1	1						7
3093	H5K	NW	1	1	1	1	1	1			1		1	1		1	1						7
3094	H5B	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1		1							7
3095	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1								7
3096	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1			1	7
3097	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1							1	7
3098	H5G	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1							1	7
3099	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1						1	1	1				7
3100	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1			1			1	7
3101	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1	1				7
3102	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1	7
3103	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1					7
3104	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1									7
3105	H5C	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1	1								7
3106	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1		1			7
3107	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1	1							7
3108	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1					7
3109	H5C	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1	1								7
3110	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1				1				7
3111	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1			1	1				7
3112	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1					1			7
3113	H5E	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1	1				7
3114	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
3115	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
3116	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1	1				7
3117	H5D	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1	1				7
3118	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1							1		7
3119	H5C	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1	1							7
3120	H5J	NW	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1								1	7
3121	H5G	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1			1	7
3122	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1			1	1				7
3123	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1								7
3124	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1			1	1			7
3125	H5G	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1					1			7
3126	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1	1							7
3127	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1		1					7
3128	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1							1	7
3129	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1		1	1				7

3130	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
3131	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1			1	1			7
3132	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1	7
3133	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1							1	1	1			7
3134	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
3135	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1					1			7
3136	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1								1		1		1	7
3137	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1			1				7
3138	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1		1					7
3139	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
3140	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1									1	1		1	7
3141	H5G	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1			1	7
3142	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1							1	1			1	7
3143	H5G	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1	1			7
3144	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
3145	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1	1								1		1		1	7
3146	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1						1	1	1				7
3147	H5K	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	1	1								7
3148	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1	1							7
3149	H5D	MM	1	1	1	1	1	1		1	1							1	1	1			7
3150	H5K	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
3151	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1						1	7
3152	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1		1		1			7
3153	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3154	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1		1							7
3155	H5J	NW	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1									7
3156	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1			1	1				7
3157	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3158	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1			1	7
3159	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
3160	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1		1							1	1		1		7
3161	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1		1	1	1							7
3162	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1		1	1			1	7
3163	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1								7
3164	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1					7
3165	H5C	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1		1						7
3166	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1	1		1					7
3167	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1	1				7
3168	H5G	MM	1	1	1	1	1	1		1	1				1	1			1				7
3169	H5D	HU	1	1	1	1	1	1	1		1							1		1	1		7
3170	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1		1	1	1	1							7
3171	H5F	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1	1			7
3172	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3173	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	1	1								1		1		1	7
3174	H5D	HU	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1		1			7

3175	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1		1				7
3176	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1		1			1	1					1			7
3177	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1	1				7
3178	H5F	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1	1			7
3179	H5C	NW	1	1	1	1	1	1			1			1	1	1						1	7
3180	H5K	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
3181	H5H	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1	1								7
3182	H5K	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1			1						7
3183	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1		1			1	7
3184	H5E	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1		1	1				7
3185	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1							1	7
3186	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	1									7
3187	H5G	MM	1	1	1	1	1	1	1		1				1	1			1				7
3188	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1								7
3189	H5J	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1			1						7
3190	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1			1						7
3191	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1						1		7
3192	H5C	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1	1	1					7
3193	H5K	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
3194	H5F	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1			1			1	7
3195	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1		1				7
3196	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
3197	H5K	NW	1	1	1	1	1	1			1		1	1		1		1					7
3198	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
3199	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1	1							7
			199	**199**	**199**	**199**	**199**	**199**	**95**	**81**	**139**	**49**	**59**	**93**	**85**	**95**	**59**	**78**	**76**	**37**	**11**	**38**	

Examennr	Klas	Profiel	ne	en	ckv	lo	i&s	pws	sp	pap	wa	wb	na	sk	bi	ec	be	ak	gs	ckvpr	inf	fil	aantal examen vakken
4001	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	1					1			1				7
4002	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
4003	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	1		1					1	1	1					7
4004	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	1							1	1				7
4005	H5J	NW	1	1	1	1	1	1	1			**B**		1	1		1						7
4006	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	**B**	**B**	1		1	1									7
4007	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	**B**	1		1	1									7
4008	H5B	MM	1	**B**	1	1	1	1		1	1					1		1			**B**		7
4009	H5H	NW	1	**B**	1	1	1	1		**B**		1	1	1	1								7
4010	H5B	MM	**B**	1	1	1	1	1		1	1				1	1		1					7
4011	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	1							1	1				7
4012	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	**B**			1	1	1			1						7
4013	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	**B**	1		1	1									7
4014	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	1		1								1	1	1		7
4015	H5G	NW	1	**B**	1	1	1	1	**B**	**B**	1			1	1								7

4016	H5I	NW	1	**B**	1	1	1	1	**B**			1		1	1	1							7
4017	H5E	MM	1	**B**	1	1	1	1			1					1		1	1			1	7
4018	H5K	NW	1	1	1	1	1	1		**B**	1		1	1							1		7
4019	H5E	MM	1	1	1	1	1	1	**B**		1					1			1		1		7
4020	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	**B**			1		1	1	1							7
4021	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	**B**		1				1			1	1				7
4022	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
4023	H5H	NW	1	1	1	1	1	1	**B**			1	1	1	1								7
4024	H5H	NW	1	**B**	1	1	1	1		1		1	1	1	1								7
4025	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		**B**	1					1	1		1				7
4026	H5J	NW	1	1	1	1	1	1		1	1		1	**B**	1								7
4027	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	**B**	1		1	1									7
4028	H5I	NW	1	**B**	1	1	1	1				1	1	1	1						1		7
4029	H5E	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1	1				7
4030	H5I	NW	1	1	1	1	1	1				1		1	1	1						1	7
4031	H5F	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1			1				7
4032	H5J	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	**B**					1		1					7
4033	H5C	MM	1	**B**	1	1	1	1		**B**	1				1	1		1					7
4034	H5I	NW	1	**B**	1	1	1	1				1		1	1	**B**				**B**			7
4035	H5K	NW	1	1	1	1	1	1		1		1	1	1			1						7
4036	H5D	MM	1	**B**	1	1	1	1			1					1	1	1		1			7
4037	H5I	NW	1	1	1	1	1	1		1		1		1	1	1							7
4038	H5H	NW	1	**B**	1	1	1	1		**B**		1	1	1	1								7
4039	H5B	NW	1	**B**	1	1	1	1		1	1			1	1	1							7
4040	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
4041	H5C	NW	1	**B**	1	1	1	1		1	1		1	1	1								7
4042	H5C	NW	1	**B**	1	1	1	1			1		1	1	1		1						7
4043	H5J	NW	1	1	1	1	1	1				**B**	**B**	1		1					1		7
4044	H5D	HU	1	1	1	1	1	1	**B**	**B**	1							1		1			7
4045	H5J	MM	1	**B**	1	1	1	1	**B**	**B**	1					1			**B**				7
4046	H5A	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1							1	1				7
4047	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	1	1	1					1		1					7
4048	H5D	MM	1	**B**	1	1	1	1	**B**	**B**	1					1		1					7
4049	H5K	NW	1	**B**	1	1	1	1				1	1	1		1	1						7
4050	H5B	NW	1	1	1	1	1	1		1	1			1	1	1							7
4051	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	1					1		1					7
4052	H5D	MM	1	**B**	1	1	1	1			1					1		1	**B**			1	7
4053	H5G	NW	1	**B**	1	1	1	1	**B**		1			1	1					1			7
4054	H5G	NW	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1								7
4055	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	**B**			1	1	1							1		7
4056	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1		1				7
4057	H5D	MM	**B**	1	1	1	1	1	**B**		1					1		1			1		7
4058	H5C	MM	1	1	1	1	1	1			1				1	1		1				1	7
4059	H5K	NW	1	**B**	1	1	1	1		**B**		1	1	1		1							7
4060	H5J	HU	1	1	1	1	1	1	**B**	1								1		1		1	7
4061	H5F	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1		1				7
4062	H5K	NW	1	1	1	1	1	1	1	**B**	1		1	1									7

4063	H5B	MM	1	1	1	1	1	1	**B**	1	1					1		1					7
4064	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1		1						7
4065	H5D	MM	1	1	1	1	1	1	**B**		1					1	1	1					7
4066	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1	1	1					7
4067	H5C	NW	1	1	1	1	1	1		**B**	1		1	1	1								7
4068	H5I	NW	1	1	1	1	1	1	1			1		1	1					1			7
4069	H5D	MM	1	1	1	1	1	1			1					1	1	1	**B**				7
4070	H5J	NW	1	**B**	1	1	1	1	**B**	**B**	1			1	1								7
4071	H5B	MM	1	1	1	1	1	1		1	1					1		1				1	7
4072	H5H	NW	1	1	1	1	1	1				1	1	1	1						**B**		7
4073	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1							1	1	**B**			7
4074	H5A	MM	1	1	1	1	1	1		1	1				1			1	1				7
			74	**74**	**74**	**74**	**74**	**74**	**35**	**45**	**51**	**22**	**25**	**38**	**29**	**39**	**17**	**28**	**18**	**8**	**9**	**6**	